

ПОЛИТИКИНИ

6

динара

БРОЈ

1361

ЗАБАВНИК

27.1.1978. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА XXXIX

КОМПЛЕТАН
СТРИП

МАНДРАК

Немачки ЦАР ВИЛХЕМ III (1888-1918)

ЗА ПРВИХ ШЕСНАЕСТ
ГОДИНА СВОЈЕ
ВЛАДАВИНЕ
МЕЊАО ЈЕ
УНИФОРМУ
СВОЈЕ
ГАРДЕ
37 ПУТА.

"БАКА"

ИМЕ ЗА ЈЕДНУ
ВРСТУ АВИОНА НА
КОЈИМА СУ ЗА
ВРЕМЕ ДРУГОГ
СВЕТСКОГ
РАТА
ЛЕТЕЛИ
ПИЛОТИ-САМОУБИЈЕ
НА ЈАПАНСКОМ
ЗНАЦИ
"КАУП"

ДА СЕ НЕ ЗНА

У 18. ВЕКУ У АМЕРИЦИ СУ
ПОСТОЈАЛИ

ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЛИОЦИ МИЛОСТИЊЕ

КОЈИ СУ СИРОМАШНИМА
УРУЧИВАЛИ ПОМОК
НЕ САОПШТАВАЈУКИ
ИМ ИМЕ
ДАРОДАВЦА.

КАМЕНЕ ОРГУЉЕ

У ПЕКИНИ ХАУ (САА)
БАЈАРСКО ЈЕ ДЕЛО ПРИРОДЕ.

КАРИ ЛЕМА

ПРОДУЦЕНТ И ОСНИВАЧ
ФИЛМСКЕ КОМПАНИЈЕ
ЈУНИВЕРЗАЛ,
ДРЖАО ЈЕ СВОЈОЈ
КАНЦЕЛАРИЈИ
СВЕСКУ У КОЈОЈ СУ
ЊЕГОВИ СЛУЖБЕ-
НИЦИ БЕЗ
СТРАХА
УПИСИВАЛИ
ШТА
МИСЛЕ
О ЊЕМУ.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА...

● нежењени припадници афричког племена Ланго морају да живе у колибама од прућа које имају облик сокола.

● слепи миш је једини сисар који лети.

● некад се при уласку у туђу кућу или собу није куцало, већ је посетилац морао да гребе по вратима. Пред вратима француских владара налазио се нарочити чешаљ који је служио за гребање.

● у Сан Хозеу, у Костарики, саобраћајци однедавно носе са собом шрафцигере којим скидају са свих возила чији су возачи направили саобраћајни прекршај, регистарске таблице.

Тек кад у полицији плати одговарајућу казну, прекршилац има право да таблицу поново стави на кола.

● Римљани су били први и једини народ који је владао читавим током Дунава од његовог извора па све до ушћа.

● сматра се да је чувени морепловац Магелан први покушао да измери дубину мора. Он је недалеко од коралних острва Туамоту, у Тихом океа-

ну, спустио у воду уже са оловним тегом. Уже је било дугачко око 400 метара и, наравно, није дотакло дно. Три стотине година касније, 1839, Енглец Џејмс Кларк Рос, истраживач Антарктика, дао је да се направи конопцац дугачак 7000 метара и помоћу њега успео да оловни тег спусти до дна. На

том месту дубина је износила 4438 метара. То је било прво успешно мерење морских дубина.

● једна врста тиграстог гуштера који може да буде дугачак и до 75 сантиметара лак је плен одраслог крокодила. Међутим, младунче крокодила често је плен одраслог тиграстог гуштера.

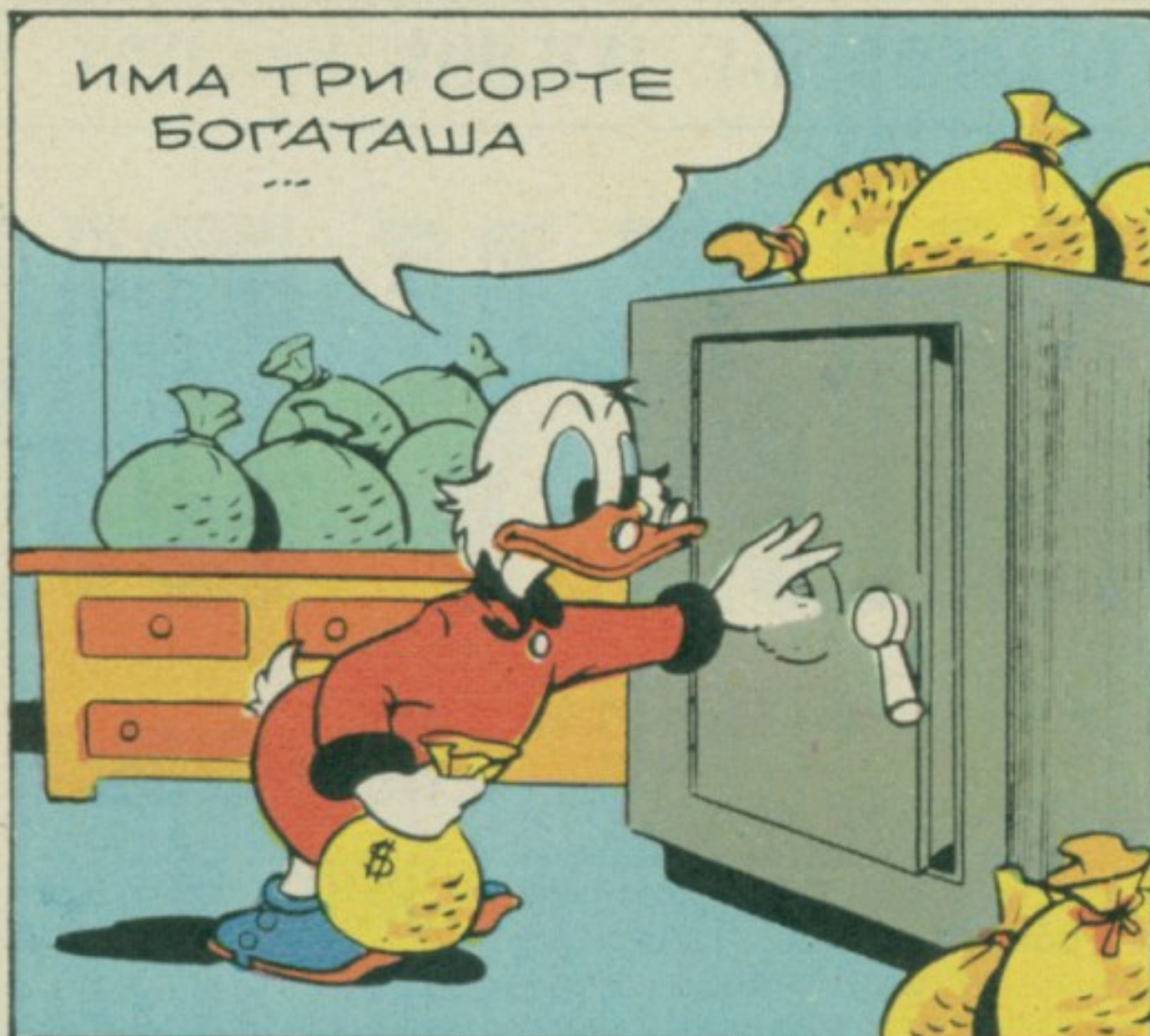
● меки и укусни листови који се налазе на врховима појединог дрвећа нису увек доступни свим животињама. Дабар је принуђен да глође брезу при дну стабла да би је оборил и тако дошао до лишћа, слон и носорог обарају дрво својом огромном снагом и једино жирафа, захваљујући свом дугачком врату, лако обрсти лишће с врха.

WALT
DISNEY

ПАЈА ПАТАК

ИМА ТРИ СОРТЕ
БОГАТАША

... БОГАТИ, БОГАТИЈИ
И ЈА!

НЕ ПОСТАЈЕМ МЛАЂИ ... И
ЈЕДНОГ ДАНА ПАЈА ЋЕ МОРАТИ
ДА ПРЕУЗМЕ СВЕ МОЈЕ
ПОСЛОВЕ! ТРЕБА ДА
ГА ПРИПРЕМИМ ЗА
ТО ...

ПАЈО, КАКО БИ
БИЛО ДА ДА-
НАС РУЧАМО
ЗАЈЕДНО
?

КАО ШТО ТИ ЈЕ
ПОЗНАТО, ЈА САМ
ЦЕЛОГ ЖИВОТА
СТИЦАО
ИМЕТАК ...

РАЗГРАНАО САМ ПОСЛОВЕ ПО ЦЕЛОМ
СВЕТУ ... ФАБРИКЕ, ПЕТРОЛЕЈСКИ ИЗВОРИ,
РАФИНЕРИЈЕ НАФТЕ ... СПИСАК ЈЕ БЕЗ
КРАЈА И НЕКО ЋЕ МОРАТИ ДА ПРЕУЗМЕ
КОРМИЛО ОВОГ ПОСЛОВНОГ
БРОДА!

ИМАШ ЛИ ШТА ДА МЕ ПИТАШ,
СИНОВЧЕ МОЈ?

ДА!

АКО НЕЋЕШ ТАЈ
КИСЕЛИ КРАСТАВЧИК,
МОГУ Л' ЈА ДА ГА
ПОЈЕДЕМ?

Copyright © 1977
Walt Disney Productions
World Rights Reserved

СВЕ МИ СЕ ЧИНИ ДА ЋУ СВОЈ
ИМЕТАК ОСТАВИТИ НЕКОМ
ДОБРОТВОРНОМ
ДРУШТВУ!

ЦЕНКАЊЕ У ВИЉЕМОУ

Био је почетак фебруара 1878. године. У Нишу је владала хладноћа, а снег све више освајао град. Иако би се човек тешко решио да без преке потребе изађе на улицу, свугде се осећала велика живост. Људи су били и радосни и поносни: после много година ropства под Турцима, најзад су дочекали слободу. Истина, тај, за њих срећан час, био је пре месец и више дана, али одушевљење није било ништа мање сада него тада када су српске трупе ушле у Ниш.

Између групица раздрганих људи, главном улицом грабио је један официр. Био је то начелник ађутантурног одељења Јован Драгашевић, један од географско-картографских зналаца при Врховној команди која се, на челу са књазом Миланом Обреновићем, још од 3. јануара налазила у граду.

Драгашевић је журио да се јави владару по његовом позиву. Додуше, од напуштене Јонус-бегове ку-

— Обележи ми на карти шта Србија треба, по нашем мишљењу, да добије од Европе као накнаду у овом рату и сутра донеси ту карту!

Каква накнада, и шта се тиче Европе оно што смо сопственом крвљу извојевали, питао се Драгашевић полако корачајући улицом. У мислима се вратио на протекло време. Сетио се првог па другог рата са Турцима.

Први је трајао читавог лета и јесени 1876, други од децембра 1877. до 31. јануара следеће године. У ства-

ставу Османлијског Царства.

Бачена на колена, Турска је молила за примирје. Склопљено је у Једрену. Србија је била пресрећна што је свој живаљ у поробљеним крајевима најзад решила турског јарма. На бугарске области није ни помишљала, мада се тамо пробила борбом са Османлијама. Знала је да то није њено.

У назначено време начелник ађутантурног одељења је био код књаза с траженом картом. Затекао се ту и министар иностраних послова Јован Ристић. Обојица су пажљиво разгледали нове границе Србије.

— А можеш ли нове границе тврдо да одбраниш подацима да ту одвајкада живе Срби?! — процеди Милан Обреновић и погледа начелника.

— Могу, само морам у Београд! Тамо ми је библиотека и у њој књиге у којима и страни историчари наводе географско простирање нашег народа! — одговорио је Драгашевић.

— Е, па, онда на посао! — одвратио је владар.

САНСТЕФАНСКА ДРСКОСТ

Драгашевић се са жаром бацио на цртање етнографске карте Србије. Истовремено је писао и текст објашњења за њу. Али, авај! У марту је Београдом пуцла вест да је Русија закључила са Турском уговор у Сан Стефану, малом селу на обали Мраморног мора. Деловала је као гром из ведрог неба, јер је, поред других одлука, уговор предвиђао да нова аутономна кнежевина Бугарска обухвати, поред Бугарске, и тзв. источне Румелије и велики део области данашње Србије и Македоније! Србија је добила незнатна повећања, а њен живаљ у јужним крајевима требало је да Турке замени новим господарима — Бугарима!

Велике силе су скочиле као поамне. За њих је Санстефански уговор пре свега значао ширење руског утицаја на Балкану. Затражиле су ревизију. Русија се уплашила и брже-боље пристала. Србија је лакнуло.

Ревизију је требало извршити на конгресу великих сила, али где? Предложен је Брисел. Као боље

Не могавши да преломи преко језика реч — Грделица, председавајући на седницама, немачки канцелар Бизмарк, у једном тренутку чак је љутито узвикнуо: — Нећу више да чујем за то место!

решење виђен је Берлин и палата Радзивил у улици која је носила име немачког цара Виљема. Договорено је да у Берлин допућују и одлучују Немачка, Аустро-Угарска, Енглеска, Русија, Турска, Италија и Француска, односно министри иностраних послова тих земаља. Они о којима ће се одлучивати (међу

Конгресу „велики“ су изабрали немачког канцелара кнеза Бизмарка чије је животни гесло било: „Кад се од мене тражи што, ја најпре гледам шта ми се нуди“. Њега се дословце држао и пре и за време Конгреса, а да ниједанпут није трепнуо кад би га којим поводом изрекао. За праведност и принципе ни-

њима била је и Србија) могли су да дођу у Виљемуу улицу, али не и да се појаве и говоре у палати Радзивил! То је била прва и највећа иронија овог конгреса! На жалост, не и једина!

За председавајућег на

је много марио, па је тако свог сина Херберта просто гурнуо у немачку делегацију да се „учи дипломатском занату“, премда је требало да се донесе одлуке о границама и Србије за које је она положила толике животе.

БЕРЛИНСКИ УГОВОР

Велике силе учеснице Берлинског конгреса потписале су уговор од 64 члана чије су главне одредбе биле:

- Оснива се кнежевина Бугарска и Источна Румелија у вазалном односу према Турској;
- Босна и Херцеговина с Новопазарским Санџаком ставља се под окупацију Аустро-Угарске;
- Црној Гори се признаје независност и добија градове Никшић, Подгорицу, Бар, Спуж, Жабљак, Плав и Гусиње;
- Кнежевини Србији се признаје независност и територија обухваћена Нишким, Пиротским, Лесковачким и Врањским окрузима;
- Русија добија Бесарабију и Јерменску.

ће, где се сместио, до књажевог стана није требало много пешачити, али се тешко пробијао кроз гужву.

МОЋНИК НА КОЛЕНИМА

Књаз га је дочекао равнодушно и одмах прешао на ствар.

МИНИ-КВИЗ

- 1 Ко је био Шота Руставели?
- 2 Шта су хомоними?
- 3 Позница је:
- 4 Бухштабирати значи:
- 5 Клинич је:

ОДГОВОРИ:

1. Шота Руставели је био грузински епичар. 2. Хомоними су речи које се пишу исто, али се различито пишу. 3. Позница је село у Србији. 4. Бухштабирати значи писати. 5. Клинич је село у Србији.

ВОЈ УЛИЦИ

Главну реч водио је аустроугарски представник, гроф Андраши. Наиме, и врапци на дрвету су знали да је Конгрес сазван с намером да се давањем Аустро-Угарској нових концесија на рачун наших народа сузбије превелики утицај Русије на Балкану. Андраши то није крио. Отворено је рекао српском министру Ристићу:

— Саветујем Вам да не чините никакве тегобе у погледу трговачког уговора, ако не желите да доведете у питање своје жеље за територијалним увећањем, па и за Нишом. Ако бих ја нашао интерес да се одупрем Вашим жељама, будите уверени да бих нашао на одзив код већине сила!

Ристић је држао главу оборену. Није имао шта да каже. Пошао је у Берлин да измоли за своју земљу бар мрвице територије коју је она минулим ратом ослободила, а сад, ево, још и Андраши. А он је био

неумољив: пристао је да Србија добије четири округа: нишки, пиротски, топлички и врањски, али само ако претходно склопи са Аустро-Угарском трговински уговор. Дошло му је да јекне: најтежа тачка уговора предвиђала је о-

бавезу Србије да о свом трошку изгради две железничке пруге и повеже их са пругама које су водиле за Солун и Софију а потом, да их уступи аустроугарском барону Хиришу на експлоатацију. Затражио је време за одговор, мада му је било јасно као дан да ће морати да потпише тај документ.

АТЕНТАТ НА ЦАРА

У Берлину је Ристић са стручњацима из пратње одсео у хотелу „Гранд“. И док је црногорска делегација на име дневница добијала од својих по десет дуката дневно, српска влада је и у овом одсудном часу шкртарила: Ристићу је припадало само пет дуката на дан! Тим новцем једва је подмиривао трошкове преноћишта и исхране.

Главни град Немачке припремао се да дочека представнике великих сила онако како то доликује њиховом имену. Русију је заступао осамдесетогодишњи кнез Горчаков, а помагао му гроф Шувалов. Горчаков је кубурио са здрављем, нарочито са ногама. Њему близак по годинама, али крепкији био је енглески министар гроф Биконсфилд. Уживао је углед књижевника. Дела је потписивао правим именом — Бенџамин Дизраели. Турци су послали другоразредне личности: Кара-Теодорија и Мехмед Али-пашу. Нису се надали ничем добром, па нису ни хтели да улажују у невоље и излажу подсмеху виђенија имена. Италијане је заступао гроф Корти, човек ружан, ситних очију и пљосната носа. Важио је за рђавог говорника, али то за ову прилику и није било важно: до мишљења Италијана није се уопште држало. Најпријатнија личност овог „шареног“ скупа свакако је био француски опуномоћеник Вадингтон. Одликовао се речитошћу, дружељубљем и шармом.

Почетак Конгреса заказан је за 13. јун. Међутим, умало није дошло до одлагања тог рока, чак се и помишљало на избор другог града. Повод је био атентат на немачког цара Вилхелма II. Извршио га је, почетком јуна, саксонски анархиста по имену Нобилинг. Цар је погођен само у руку, но како је у престоници настао метеж, а штампа осула дрвље и камење на анархисте, на Конгрес се заборавило. Ипак, остало се

код предвиђеног датума и испалир грађана у најпознатијој берлинској улици. Под липом бурно је поздравио, 13. јуна, представнике великих сила у отвореним кочијама на путу за Вилмову улицу и палату Радзавил.

Рад Конгреса текао је у седницама. Оне су се одржавале за великим столом у облику потковице прекривеним мрком чојом. Представници држава седели су један до другог по абecedном реду сила. Поједина питања прво су се претресала у војним и политичким комисијама. Право одлучивања имали су само министри.

ШТА ЈЕ ТО, ЕКСЕЛЕНЦИЈО?

Одређујући српске и црногорске границе, министри су се буквално ценкали око сваког села, водећи при том рачуна искључиво о интересима сопствених земаља. Српски министар Ристић, који је још пре почетка Конгреса упутио „великим“ текст са захтевом српске владе, стално је обигравао око чланова делегација у паузама и после седница, разговарао са министрима на свечаним ручковима или вечерама и... готово молио за сваки педаљ земље. Чим је неком приликом чуо за извесно ценкање око два мала места, одјурio је до Руса Шувалова и још с врата, сав задихан, упитао:

— Шта је то, екселенцијо, зашто нам данас узесте оно што сте нам јуче већ дали?!

— Па кад је Аустро-Угарска отела Ихтиман који сам издејствовао за Бугаре, морао сад да надокнадим штету на ваш рачун! — мирно је одговорио Рус.

Министар Ристић је одиста уложио максимум дипломатског такта и вештине за време трајања Конгреса, али није могао да учини више од оног што је учинио.

После месец дана, 13. јула 1878. године, Берлински конгрес је окончан. Свечано обучени опуномоћеници потписали су текст одлуке. Са лица им није силазио осмех. Очигледно, били су задовољни обављеним послом. Бизмарк им се захвалио пригодним речима, не пропуштајући да нагласи „да ће историја дати за право њиховим намерама“. Била је то последња иронија овог скупа. Јер, по Бизмарковом схватању, правде, правдољубиво је било да Аустро-Угарска окупира Босну и Херцеговину, а да се Србији и Црној Гори призна само део сопствене територије, ратом ослобођене од непријатеља. Тако су, вољом Берлинског конгреса, Србији припала четири округа: врањски, пиротски, нишки и топлички а не цела територија данашње Србије. Дobar део ослобођених крајева насељених њеним живљем дат је Бугарима. Интереси великих сила тиме су били задовољени.

П. З.

АНЕДОТЕ

ВИШЕ ВОЛИ ШУБЕРТА

У част Јохана Брамса председник диселдорфске општине приредио је пријем. Да би поласнао госту, председник позва келнера да понуди славног музичара боцом старог рајнског вина из његовог подрума.

— Изволите, маестро, ово је Брамс мојих вина.

Музичар принесе чашу устима, мало гуцну а онда направи гримасу и рече:

— Веома сам поласан, господине председниче, али да ли бисте могли да ме понудите једним Шубертом ваших вина.

ВЕЋИНА

Нешто пре избора за председника САД, један пријатељ гувернера Стивенсона каже му: — Сигуран сам да ће сви честити људи гласати за вас!

— Добро је ако је тако — одговори Стивенсон — али ја бих волео да добијем већину гласова!

ВРЕМЕ И ВЕЧНОСТ

Једна познаница замолила Жана Ростана да јој објасни разлику између „времена“ и „вечности“.

— Е, моја драга — одговори јој славни научник Ростан — ако бих ја и нашао времена да вам то објасним, била би потребна читава вечност да ви то разумете!

ДВОСТРУКА ГРЕШКА

Славни композитор Пучини имао је обичај да приликом бонифићних празника шаље својим пријатељима специјалан колач. Једне године над је свом посластича-

ру већ послао листу имена својих пријатеља, дође у суноб са познатим диригентом Тосканинијем, што се иначе чешће дешавало.

Пошто више није имао времена да откانه поруџбину колача он посла Тосканинију следећи телеграм:

»Колач послат грешком!«

Тосканини му сместа одговори:

»Колач поједен грешком!«

ТРКА ЈЕДНАЕСТ ГРАДОВА

Добар лед извући ће хиљаде Холанђана из њихових кућа. С клизаљкама у рукама сви ће похрлити на канале, језера и реке, да би неколико сати провели у бављењу спортом који највише воле — клизању.

Оно је, као што се и да претпоставити, поникло у Скандинавији пре више од хиљаду година и имало је сасвим практичну намену: клизаљке које су у то древно доба прављене од животињских костију служиле су као zgodно превозно средство.

Тек су Холанђани, међутим, открили у њему и задовољство спорта и већ у 14. веку почели да залеђене канале, којима је њихова земља прошарана, користе као стазе за прве трке на клизаљкама.

Своје најодушевљеније присталице нашао је овај спорт у Фризцима, људима који насељавају север Холандије. Захваљујући њима, брзо клизање упознала је и Енглеска где су прве трке организоване у 19. веку.

И у посету — на клизаљкама

Није, дакле, ни чудо што су Холанђани данас најбољи у спорту који су сами измислили. Светски шампион у пет тркачких дисциплина — од 1 000 до 10 000 метара —

човек који је своју репутацију потврдио на Зимској олимпијади у Јапану 1972. године, Ард Шенк, по националности, је, наравно — Холанђанин.

Његова домовина је место одржавања најдуже трке на свету у овом спорту. Њени учесници преваљују раздаљину од 200 километара и на свом путу пролазе кроз једанаест градова — у једном дану!

И овога пута кумовала је дуга традиција. Још од 17. века фризијске породице окраћивале су дуге зимске дане посећујући пријатеље у оближњим градовима.

Трајање овог пута први пут је измерено 1890. године када је Пим Мулије зажелео да испита своју издржљивост. Он је опромно растојање превалио за 12 часова и 55 минута, а да би доказао да нигде није прибегаво пречици, у сваком од једанаест градова начинио је, као што је и ред, по једну посету. Љубазни домаћини нису га само понудили окрепљујућим напитком, већ су га снабдели и потписом који је могућим неповерљивцима могао да докаже — да је у свих једанаест градова заиста и био.

Изгледа да је Мулијеу подвиг пријао. Тако је постао и организатор прве „Трке једанаест градова“, истина незваничне, која је одржана 1. јануара 1909. године.

КЛИЗАВИ

Поштомци сѿарих Викиниа најоданији су ѿоклоници сѿорѿа у којем су и најбољи на свеѿу. Више од 10000 Холанђана учесѿује у, можда, не најлуђој, али сиѿурно најхладнијој ѿрци на свеѿу.

Ако се мели победа, сваки детаљ је важан: пре почетка трке сваки учесник добро прегледа своје клизаљке, јер и најмања неправилност може да унапреде драгоцене секунде.

МАРАТОН

Прво званично надметање у брзом клизању приредило је Фризиско удружење једанаест градова, основано с циљем да: „Сваке године, када то временске прилике допуштају, организује велику трку“.

Победник из 1909. године, Ц. Ц. Конинг, поставио је рекорд који пуних 16 година нико није успео да обори: 200 километара ледене стазе он је прешао за 9 часова и 53 минута.

Слеђени прсти победника

У ствари, тога дана одигравају се два догађаја. У првом од њих, брзинској трци, учествују само чланови Удружења. Око 500 тркача отвара дугочекивани догађај својим поласком; за њима нешто касније креће хиљаде издржљивих, али мање брзих следбеника леденог спорта.

Али да би се трка уопште одржала није увек довољна само добра воља да се стоички поднесе промрзавање. У дане пред трку, људи, а са њима још помније три званично одређене судије, неуморно мотре на варљиви лед. Имају и зашто: мора се тачно утврдити да ли ће ледени покривач успети да издржи тежину хиљада одушевљених клизача.

А када судије дају благослов (а њихов ауторитет гаранцију да ће лед ипак издржати) — најдужа трка на свету може да почне.

Креће се из Лејвардена, престонице Фрисланда, а одатле стаза води кроз Снејк, Илст, Слотен, Стафен, Хинделопен, Воркум, Болсвард, Харлинген, Франкер, Докум и најзад, натраг у Лејварден.

Да је подвиг заиста напоран показује и чињеница да ни једна

жена, иако и оне учествују, никада до сада није успела да се попне на победничко постоље клизавог маратона.

Није само женама тешко. Помоћ често затреба и много издржљивим мушкарцима, па се због тога читавом дужином стазе постављају контролне станице у којима на учеснике чека и увек спремна екипа лекара.

Не могу сви ни да започну трку: потребно је да учесник има више од осамнаест година и да организаторима поднесе лекарско уверење да је способан да учествује у надметању.

Победник трке из 1929. године, К. Лимбург, сада зна да свака победа има и своју цену. Он је своју платио промрзлим прстима на ногама због којих је са победничког постоља пренесен право — у болницу!

Најбрже време које је икада постигнуто успео је да оствари млади учитељ Јин ван ден Берг 1954. године: 7 часова и 35 минута.

Па, ако сви не могу да буду победници, онда барем могу да добију медаље. Довољно је да не прође више од 16 часова (дозвољени максимум) и груди учесника украсиће „Сребрни крст једанаест градова“.

И поред одушевљења с којим га Холанђани сваки пут прихватају, од 1909. године до данас велико такмичење одржано је свега дванаест пута.

Оних тужних година када га није било, лед се пакосно топио под ногама Холанђана заљубљених у клизање.

Било како било, потомци Фриза не одричу се овог спорта. На последњем такмичењу, одржаном 1963. године, специјалним хеликоптером на ледено тле Фрисланда спустиле су се и краљица Јулијана и принцеза Беатриса.

М. И.

Трна одржана 1956. године дуго ће се памтити. Непосредно пред циљем нашло се тада пет изједначених клизача. Било је толико тешко утврдити ко је, у ствари, победник, да су они сами решили могући спор: ухватили су се за руке и у циљ ушли истовремено. Награду су слојно поделили.

ФЕСТИВАЛ НАД ФЕСТИВАЛИМА

NAJBOLJI FILMOVI

FEST

Почетком фебруара 1972. године, око поноћи, у Дирекцији ФЕСТ-а зазвонио је телефон.

— Одмах ме преместите у други хотел! — са друге стране жице хистерично је говорила Сара Мајлс, главна глумица у филму „Рајанова кћи“, која је одсела у хотелу „Метропол“. — Овде су кревети тако узани, не могу ока да склопим.

Пошто су желели да се сви гости на овој међународној смотри најбољих филмова што боље осећају, домаћини су јој одмах изашли у сусрет, па је још исте ноћи позната глумица премештена у хотел „Москву“. Међутим, сутрадан се појавила сва подбула и одмах почела да се жали:

— Заиста, ни у том хотелу не могу да останем. Тамо је паклена галама, страшно, страшно...

Овог пута Сара Мајлс је постала гост хотела „Југославија“. И управо када су у Дирекцији одахнули, Сара је сутрадан опет дошла неспавана.

— Вратите ме, молим вас, у хотел „Метропол“ — завапила је. — Ни у „Југославији“ не могу да спавам. Додуше, нема галаме, кревети су широки, али тамо је тако несносна — тишина. Полудећу од ње!

И Сара Мајлс је враћена у хотел „Метропол“. Међутим, наредног дана позната глумица се није јавила. Већ забринути, људи из Дирекције су позвали „Метропол“.

— Она је још јутрос отпутовала — добили су обавештење. — Авионску карту за Лондон заменила је за — Истанбул!

Овај догађај се одиграо за време Међународног филмског фестивала у Београду, на коме поред наших присуствују и најпознатији светски глумци и режисери. Тако је наша публика остала разочарана што се тиче гледања „уживо“ Саре Мајлс, али не и бројних других великана седме уметности, као и њихових најбољих дела — непосредно после премијерног приказивања.

Станло није издржало

А како, се, заправо, дошло на идеју да једна тако велика и значајна међународна смотра настане управо у нашем главном граду?

— У јануару 1970. године, у Културном центру у Београду, одржан је први фестивал репризних филмова, чији је покровитељ била „Политика“ — каже Милутин Чолић, филмски критичар, један од оснивача и уметнички директор ФЕСТ-а. — „Експеримент“ који смо извели наипао је

УЛАЗНИЦА ЗА СВЕТ

УПРАВО КАДА ЈЕ ПУБЛИКА ПРЕСТАЛА ДА ОДЛАЗИ У БИОСКОПЕ, ЈЕР ВИШЕ НИЈЕ ХТЕЛА ДА ГЛЕДА ЛОШЕ ФИЛМОВЕ, СТВОРЕН ЈЕ ФЕСТ.

на невероватан пријем код публике. Четири пута су поклонили добрих филмова и то оних који су већ приказани по нашим биоскопима током 1969. године, у јагми за улазницама разбијали стакло на шалтерима у Дому штампе, а редови оних који су чекали за карте били су толики да су у неколико наврата зауставили саобраћај. Тада је за мене почела да кружи анегдота: — Чолић би био пресрећан кад би публика срушила Дом штампе!

Управо у то време гледаоци су готово преста-

ли да долазе у биоскопе, али не зато што су изгубили поверење у филм, већ што нису више хтели да гледају лоше филмове. То је доказала „Политикина“ смотра одабраних филмова која је изазвала огромно интересовање.

— Али, „Фестивал над фестивалима“ многи код нас нису хтели да прихвате — каже Чолић. — Неки су желели да тај фестивал буде смотра антиратног филма, други — историјског, еротског или социјалног... Али, поставио сам питање: — Ко гарантује да ће се у

свету за само годину дана снимити толико добрих филмова једног жанра?

Тај „Фестивал над фестивалима“ био би за нас превелик залагај — говорили су једни. Шта, зар још један фестивал? — скептично су се смејали други...

Створен из ината

Ипак, упорност неколицине филмских радника је победила: готово из ината решили су да покажу да је нешто тако не само потребно, него и могуће организовати. Почетком 1970. године, после разговора са тадашњим потпредседником Градске скупштине Миланом Вукосом, створен је Иницијативни одбор будуће смотре филмских остварења, најбољих дела награђених на великим светским фестивалима, лауреата Кана, Венеције, Берлина, Москве... Ти филмови би представљали највеће успехе светске кинематографије, а у специјалним програмима могла би да се виде дела која нису награђена, али имају изузетну уметничку вредност или представљају нова стремљења.

УНЕСКО се прихватио покровитељства ове смотре која је одмах примљена у чланство Међународне федерације филмских фестивала. Управо у то време на вршавало се седам и по деценија од када је 28 децембра 1895. године у Паризу приказана прва јавна филмска представа. А само неколико месеци касније, 7.

јуна 1896. године, прва таква представа одржавана је у Београду, у кафани „Златни крст“ (на месту данашњег „Душановог града“) на Теразијама.

Покровитељства првог Међународног филмског фестивала у Београду прихватио се председник Тито, а поводом 75-годишњице историје кинематографије донео је указ о одликовању великана светског филма: Чарлија Чаплина, Вископотија, Буњуела, Бергмана, Куртиса, Сатајит Реја, Фелинија, Питера Јустинова...

Филм је »изгорео«

Познати светски продуценти, режисери и глумци сваке године су гости ФЕСТ-а. А како се они одлучују да по зими дођу у Београд, када их је тешко наговорити да оду на Азурну обалу, у Кан, и то у пролеће?

— Овај фестивал нема такмичарски карактер, па тако не уноси немир и суруђивост, нема закулиских бизнисменских радњи, нити наградних прорачунавања — каже Чолић. — Сви ти људи долазе у Југославију о којој су доста слушали. Многи су ми говорили: — Долазимо у земљу човека који је Стаљину рекао — Не!

Попут Саре Мајлс, на овом фестивалу неки славни глумци или режисери показали су своје „мале слабости“. Тако је Моника Вити вратила авионску карту, јер се плаши летења, па уместо да за „тили час“ стигне у Београд, дошла је после два дана путовања возом. Страшљивац је и режисер „Паклене поморанце“ и „Одисеје 2001“ Стенли Кјубрика који, такође, не сме да седне у авион.

Искусни Тревор Хауард је показао да му је највећа „мана“ — колегијалност и професионалан однос према послу. Када га је београдска телевизија замолила да за потребе фестивалског рекламног филма „одглуми“ свој улазак у једну нашу туристичку агенцију, он је то без речи прихватио, мада му није био попућен никакав хонорар. Стицајем околности, током та два часа снимања по хладноћи и снегу, камера је све време радила „на празно“, па је сутрадан све сцене требало поновити. И опет, Хауард је без речи пристао! Али, касније је у лабораторији, приликом развијања, читав филм „изгорео“. О томе нико није имао храбрости да обавести познатог глумца. Међутим, он је некако сазнао и за тај малер, па је позвао Дирекцију ФЕСТ-а и рекао:

— Знам колико се тешко набављају средства за овај Фестивал. Ако је потребно и педесет пута ћу поново играти тог туристу.

Б. Јеремин

ПРЕКО ЦЕЛЕ ГОДИНЕ

Да је ФЕСТ оправдао поверење показује и податак да је те 1971. године привукао 105.000, а на последњој, седмој смотри најбољих светских филмова, било је преко 250.000 гледалаца, не рачунајући све оне који су видели и специјалан програм емитован преко телевизије.

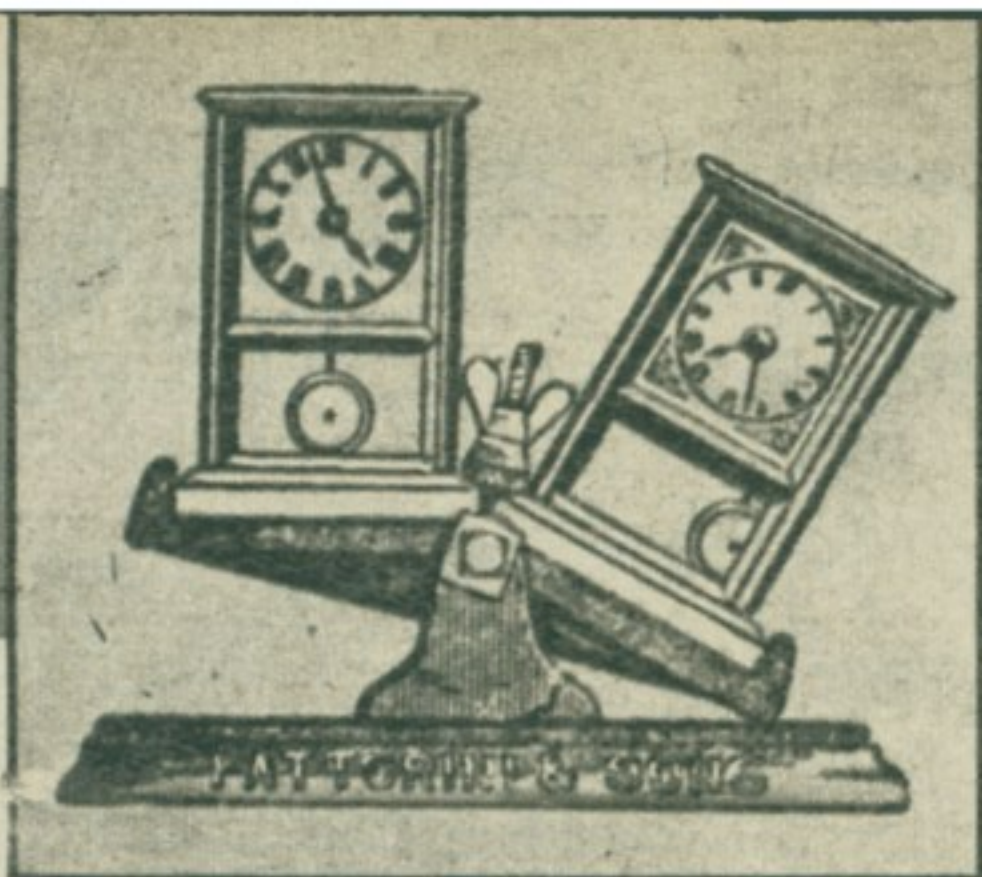
Ова смотра изменила је југословенски биоскопски репертоар. Већина филмова са ФЕСТ-а, који се програмском политиком обраћа свим слојевима гледалаца, стиже у наше редовне програме, па се тако наставља преко целе године.

DIK
BROWNE

ХОТАР СТРАШНИ

РАТ ЗА ШАХ

Нико из серије незваничних првака Шпаније, Италије, Француске, Енглеске и Немачке пре краја XIX века (Филидор, Греко, Лабордоне, Андерсен) ни издалека не представља такву сензацију какву је значила појава Американаца Пола Морфија.

ЛЕГЕНДАРНИ МОРФИ И ПРВАК ШТАЈНИЦ

Морфијева каријера била је веома кратка, али блистала. Он је тако надвисио своје савременике фантастично лепим комбинацијама, које и данас нису изгубиле ништа од своје лепоте. Тако је надмоћно побеђивао своје савременике, да многи шаховски историчари баш од њега почињу листу светских шампиона. Али то не можемо прихватити, јер титула светског првака није званично никоме призната, у то време. Зато Морфи остаје само једна шаховска легенда, коју је до наших дана достигао можда његов сународник Фишер.

Морфи је од себе начинио легенду и својим несхватљивим раним повлачењем са шаховске сцене, попут глумице Грете Гарбо која се повукла у зениту славе. Пошто се 1858. и 1859. „прошетао“ по Европи побеђујући више него убедљиво све своје шаховске савременике, Морфи се изненада повукао са шаховске сцене. Запрепаћена шаховска публика то није могла да објасни. Говорило се тада о Морфију као највећој шаховској сензацији, говори

Неоспорни шаховски геније: Алесандар Аљехин

се и данас о њему као највећој шаховској легенди. Морфи је у шаховској историји поглавље за себе.

Када је умро, 1884. године, шаховски свет је чекао новог Морфија, али га није дочекао. Две године после Морфијеве смрти организован је меч Штајниц—Цукерторт. То су били играчи који су, отприлике, сматрани за најјаче.

Играло се до десет добијених партија. Ремији се нису рачунали. Победио је Штајниц са 10:5 у победама. Ремија је било пет. Штајниц је добио награду од 3000 долара и титулу првака света у шаху.

Када то упоредимо са данашњим Фишеровим захтевима да првак света треба да добије три милиона долара као награду за победу у мечу, видећемо да су се од те 1886. године услови умногоме изменили. Али од нечега се морало почети. По чело се са Штајницом.

За разлику од Морфија, који је својим бриљантним комбинацијама одушевљавао савременике, Штајниц је оснивач такозване позиционе школе у којој је једна од главних теза да нема предности без противничке грешке. Он удара темеље позиционој игри у којој је комбинација у другом плану. То прихватају многи, па и Карпов данашњи светски првак. У даљој шаховској историји тек један Аљехин или Таљ успевају да загреју широке масе љубитеља шаха својим ефектним комбинацијама.

Шаховска игра је стара вековима али је титула светског првака у њој званично установљена тек 1886. године. Први светски првак звао се Вилем Штајниц. Био је Аустријанац.

ОВОГ ЛЕТА АНАТОМИЈ
КАРПОВ БРАНИ ТИТУЛУ
СВЕТског ПРВАКА. АЛИ,
СУДБИНЕ ДОСАДАШЊИХ ЗВА
НИЧНИХ И НЕЗВАНИЧНИХ
ПРВАКА СВЕТА ИЗАЗВАЛЕ
СУ И ВЕЋА УЗБУЂЕЊА...

Штајниц је држао титулу првака света у шаху осам година. Њега је, 1894. победио Ласкер, са резултатом 10:5 уз 4 ремија. Победник је добио награду од 2250 долара, што за данашње шаховске прилике изгледа веома мало. За данашње време, када се једна партија игра са расподелом времена за размишљање од 2,5 часа за 40 потеза, тадашњи темпо игре је веома чудан. Играло се 15 потеза на сат за сваког од противника. Дакле, већ после два сата игре била је временска контрола!

Емануел Ласкер је био Немац. Високи интелектуалац. Студирао је математику и докторирао! Активно се бавио и филозофијом. Ласкер је био врло лукав борац, који је и говорио:

— Шах је пре свега борба две личности!

Његов наследник у том смислу данас је Виктор Корчној. Ласкер је у шаху играо највише психолошки, користећи партнерове грешке, али и сам је вешто наводио партнера да погрешни.

Ласкер је држао титулу првака света све до 1921. године. Дакле, пуних 27 година! То је рекорд своје врсте. Толико година бити првак света заиста је задивљење. Ласкер је своју титулу успешно бранио у многим мечевима. На руб пораза довео га је Аустријанац Шлехтер 1910. године. Меч се играо на укупно десет одиграних партија. Шлехтер је водио са 5:4, али га је у последњој партији Ласкер навео да погрешни у једној оштрој игри, где је Шлехтер иначе имао добре шансе да ремизира и да освоји титулу.

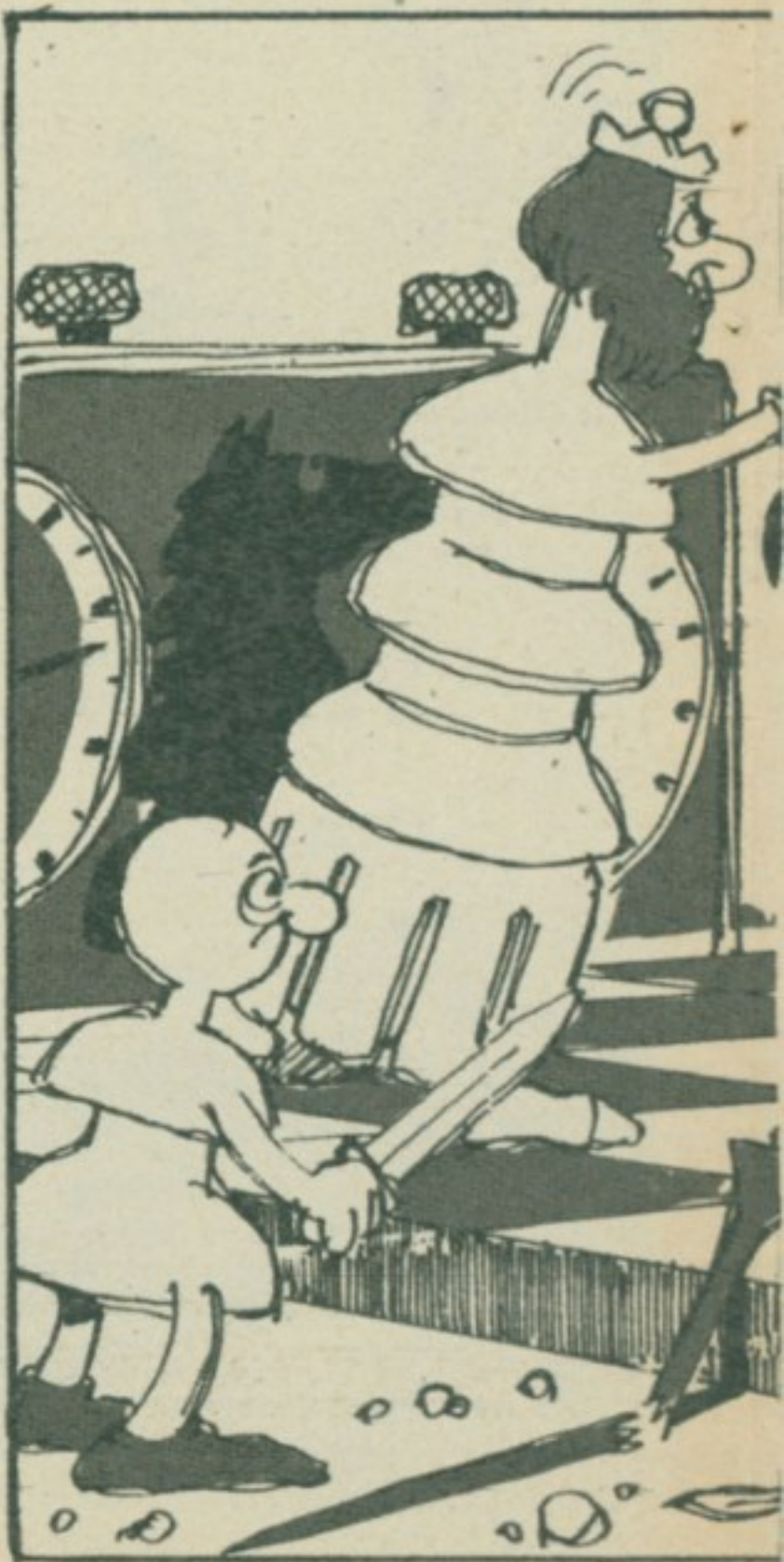
КАПАБЛАНКА — ВАЛЕНТИНО НА 64 ПОЉА

То што није успео Шлехтер што нису успели многи пошло је за руком Кубанцу Капабланки. Године 1921. у топлом поднебљу Хаване

Капабланка је победио Ласкера у мечу са 4:0 уз 10 ремија. Ласкер је предао меч јер, поред инфериорности у односу на противника, није могао да поднесе топлу кубанску климу. Али је зато добио 11.000 долара, иако је меч изгубио! То је у то време била велика свота, а парадоксално је да поражени добије више него побеђени. Међутим, то је био услов да Ласкер уопште пристане на тај меч.

Нови првак света Капабланка остао је у шаховској историји као једна дивна фигура центлмена, по физичком изгледу апсолутно најлепши шахиста од свих светских првака. Играо је чак као глумац у једном филму. Због тога су га прозвали „Валентино на 64 поља“, по славном филмском глумцу.

И његова игра је била веома лепа. Он је био и комбина-

ИГРА КАО СУЛИ!

Незваничних првака света било је много, много раније и пре Штајница. Чак и у 9. и 10. веку када је шах имао и друкчија правила и када је имао назив ШАТРАНЦ. Тада је „шаховски свет“ био мали, ограничен само на подручје Индије, Арабије и Шпаније, коју су Арапи покорили. Најбољи играчи шаха играли су само по дворовима раја и калифа и звали су се код Арапа именом „Алија“. То је била титула која одговара данашњем велемајстору шаха.

Најјачи играч на свету око 840. године био је извесни ал-Адли.

Њега је др Рази изазвао на меч. Победио га је пред калифом и титула најјачег припала је њему. Затим је та титула прешла на Мавардија.

Мавардија је касније победио ас-Сули. То је био играч највише цењен код Арапа, па је столећима остала изрека: „Игра као Сули“. Она се употребљавала када је неког требало похвалити за савршенство у било чему.

КОВСКУ КРУНУ

торик, али и одличан позициониста у игри. Партије су му биле лепше од Ласкерових. Стручњаци га сматрају и већим талентом. И данас Капабланка има много обожавалаца међу љубитељима шаха. Многи га сматрају већим од Аљехина, Таља, Фишера. Шта каже о њему Ласкер?

— Његове су партије јасне и логичне. И снажне. Не ма у њима ништа скривеног или извештаченог. Из његових се потеза читају његове мисли и тамо где он жели да буде лукав.

Његове партије представљају увек једну јасну и логичну целину. И данас су поучне, за почетнике чак. Капабланка је ретко губио партије, јер је мало и грешио у игри. Звали су га и „непогрешиви“. Поред шаха играо је одлично бриџ. Говорио је да му та игра с картама доноси веће приходе него шах. Као сваки Кубанац, волео је забаву и плес. Играо је тенис. Уживао је у лову. Био је веома привлачан за жене, прави „Валентино на 64 поља“.

ЖРТВА АЛКОХОЛА

Капабланка је, међутим, као шахиста био прилична леништина. Играо је одлично, али је мало радио на свом усавршавању. То му се и осветило. То је искористио Александар Аљехин, који је као играч био његов суштити антипод. Аљехин је

много радио на шаховској теорији. Студирао је Капабланкине партије, пронашао у њима слабости и то је искористио. Године 1927. Аљехин је победио Капабланку са 6:3 уз 25 ремија!

Био је то меч уговорен на шест добијених партија. Ремији се нису рачунали. А било их је заиста много. Меч је трајао дуго. Карикатуристи су противнике цртали са дугим брадама, као, да играју свој меч и у

Аљехинова биографија је врло бурна и занимљива. Аљехин је рођен 1. новембра 1892. у Москви. Отац му је био „маршал племства“ читаве једне губерније, а мајка кћи једног индустријског магната. Отац му је био толико богат да је дозволио себи да за једну ноћ у Монте Карлу прокоцка 15.000 рубаља. Аљехин је, попут својих претходника, завршио факултет. Касније је докторирао права на Сор-

У средњем веку шах је био дворска игра

дубокој старости и само ремизирају! Али, на крају, Аљехин није дочекао старост да би победио Капабланку. Учинио је то раније... Наградни фонд и трошкови износили су 16.000 долара. Са годинама, награда светском прваку је расла.

бони. Али шах му је остао главна преокупација.

Још 1914. године Аљехин је имао такве резултате у шаху да се о њему почело говорити као о изазивачу светског првака Ласкера. Али Аљехин је сачекао да Ласкер прво изгуби титулу,

На банкету са Кастром и Фишером

Када сам учествовао као члан наше репрезентације у Хавани 1966, уверио сам се у огромну популарност коју има Капабланка и данас на Куби, толико година после смрти. Слушао сам на банкету разговор Фидела Кастро и Боби Фишера. Фидел Кастро, кубански премијер, спомињао је Капабланку у тим разговорима као највећег међу свим шампионима. Уочио сам на Куби и његовог брата. Читава шаховска олимпијада у Хавани 1966. протекла је у знаку сећања на Капабланку. Свима нам је у успомени остала дивна приредба у којој су кубански плесачи и плесачице уз звуке јужноамеричке музике одиграли једну партију са „живим фигурама“ пред многобројним гледаоцима. Уз музику и песму приказана је партија у којој је Капабланка победио Ласкера!

па тек када се темељито спремио за Капабланку, он је кренуо на освајање титуле. После октобарске револуције Аљехин мирно живи у Совјетском Савезу. Ипак је, као припадник буржоазије, хтео да оде из СССР-а и то му је коначно успело године 1921. Али је много година касније жалио за тим. Када је кренула совјетска шаховска школа предвођена Ботвиником, када је Аљехин увидео да само у Совјетском Савезу шах има пуно друштвено признање и када су совјетски играчи од 1935. почели са великим успесима на међународним турнирима, де-

примирани Аљехин шаље писмо у СССР, поздравља све совјетске шахисте и честита дан октобарске револуције. Носталгија једног емигранта се ту испојила у својој величини и беди коју носи са собом.

Аљехин се женио четири пута. Пио је много, све више и више. Алкохол га је докрајчио одмах по завршетку рата, у тренутку када су почели преговори са Ботвиником о мечу за светског првака.

ЕВЕ, АЉЕХИНОВ ПОВРАТАК И КРАЈ

Холанђанин др Еве је дугогодишњи председник ФИДЕ, Међународне шаховске организације. Био је првак света у шаху од 1935. до 1937. Побио је Аљехина у мечу са 9:8 уз 13 ремија. Била је то велика сензација и радост, Холандије. Али не задуго.

Аљехин је схватио да се са алкохолом шах не може добро играти. Одмах је престао да пије. Купио је козу и, по савету лекара, пио од ње млеко. Када се после две године излечио од алкохола, здрав Аљехин је у реванш — мечу показао свој стари сјај. Побио је др Евеа са 10:4 уз 11 ремија. Био је то ефектан Аљехинов повратак. Титулу му нико више није одузео. Али, на жалост, поново се вратио алкохолу. То га је докрајчило... Иза њега остала је титула света без власника. До 1948. када је совјетска шаховска школа узела примат у светском шаху у своје руке. Шаховска историја је изменила свој ток.

велемајстор Драгољуб Ђирић

ФРУШКОГОРСКИ МАНАСТИРИ

БЕОЧИН НА СЕВЕР- НОЈ СТРАНИ

— За један од ретких манастира подигнутих на северној падини планине не зна се тачно ко га је и када основао. Сами калуђери у неколико на врата рушили су старе конаке и цркве и поди-зали нове. На старијем делу храма видљива је мешавина традиционал-них византијско-срп-ских архитектонских елемената. Присутан је и извесан тоски карак-тер у конструкцији. Са западне стране 1762. го-дине је доиздан отво-рени барокни трем са аркадама и високи зво-ник. Сам улаз са веома декоративним, скулптур-но обрађеним порталом, класицистичког је стила и потиче из 1787. године.

КИТ

РАЗОРЕНИ ШИШАТОВАЦ

— Због учесталог турског насиља итуман Теофило са својим мона-сима напушта почетком 16. века манастир Жичу и долази у Срем. Ту, у непосредној близини мале цркве посвећене св. Нико-ли, подиже нов, велики храм и назива га Шишатовач. Током 18. и 19. века читав низ културних догађаја одиграо се у овом ма-настиру. У њему су боравили многи значајни људи из наше историје. Овде је 1813. године познати слепи гуслар Филип Вишњић диктирао Вуку Караџи-ћу јуначке народне песме. Оста-ци садашњег храма потичу из 1778. године. Двадесет година трајало је подизање овог масив-ног објекта од камена. За време II светског рата црква и конаци су потпуно разорени и нису, до данас, потпуније поправљени.

ПРИВИНА ГЛАВА — Овај манастир добио је име по свом оснивачу, неком Приви, који је живео у 12. веку. Три века касније манастир обнав-љају деспоти Бранковићи. Патријарх Пајсије посећује 1627. године При-вину Главу и ту проналази илуминирану књигу, некадашње власништво деспота Ђурђа Бранковића, доцније чувени Минхенски псалтир. Патри-јарх, познати књижевник и љубитељ књига, поправио је оштећени псал-тир и вратио га манастиру. За време аустријско-турских ратова, 1688. го-дине, један аустријски официр однео је поменути књигу са собом. По-четком 19. века, овај изванредно значајан документ о иконографији и илуминаторском стилу са краја 14. века постао је својина државне библи-отеке у Минхену. Садашњи облик цркве потиче из 1760. године, када је завршено дизање овог складног здања захваљујући великим прилозима неколицине трговаца из околних градова. Архитектура Привине Главе у многу чему следи пример Хопова, али у нешто измењеном облику.

МАЛА РЕМЕТА ЗА 145 ДУКАТА — Храм Мале Ремете, иако по димензијама скроман, спада међу најлепше фрушкогорске цркве. О његовом подизању склопљен је уговор 11. фебруара 1738. године између мајстора Тодора и Николе и братства манастира Беочина. Погођено је да мајстори сазидају цркву за 145 дуката, брашна ко-лико им буде потребно за време рада, за 40 ока соли, 4 свиње и 140 ока пасуља, што лепше и крајније умеју и знају. Градитељи су, за-иста, подигли једно вредно и лепо дело срећно усклађених облика и сразмера. Кров од шиндре морао је касније, због иструлелости, да се замени лименим.

МНАСТИРИ И ЗВОНИЦИ

ВРДНИК, ПА РАВАНИЦА — Јеромонах Георгије у минеју из 1589. године помиње овај манастир и то је једини траг који упућује на време његовог оснивања. Следећи податак о Врднику односи се на долазак пребеглих калуђера манастира Раванице из околине Ђуприје. Са телом кнеза Лазара, драгоценостима и повељама које су припадале Раваници, монаси су претходно, 1690. године, прешли у јужноугарски манастир Сент-Андреју да би се седам година касније, трајно настанили у Врднику. Од тога времена манастир добија своје друго име — Раваница. Како је постојећа црква била мала да прими многобројни народ који је долазио да се поклати моштима кнеза Лазара, убрзо се почело размишљати о подизању новог храма. Проширени су стари и саграђени нови конаци, али црква је сазидаана тек 1811. године. На њен архитектонски изглед видан утицај оставили су класицизам и бидермајер.

ЈАЗАК — ЖЕНСКИ МНАСТИР — По предању, овај манастир основао је деспот Јован Бранковић. Први пут се помиње 1522. године, у рукопису монаха Лавренија. Манастир Јазак одувек је био скромних размера, а његови калуђери прилично сиромашни. После многих непреспаваних ноћи у неудобном кревету и више постних дана него што је то вера захтевала, 1705. године, монах Христофор дошао је на спасоносну идеју: отишао је у јужну Србију и оданде донео мошти цара Уроша. Убрзо су мала црква и неколико скучених ћелија постали тескобни за живот увећаног братства и мноштво посетилаца чији су прилози у доброј мери попунили манастирску касу. У непосредној близини старе почело је 1736. године зидање нове цркве. Тек што је храм подигнут, замонашена је прва калуђерица. За њом долазе многе друге и манастир се, 1741. године, претвара у женски. Црква и конаци представљају веома успелу архитектонску творевину. Поред традиционалних стилова, упадљиво су присутни, више него на иједном фрушкогорском манастиру, исламски стилски и декоративни елементи.

ВЕЗА У ФЕНЕКУ — Иако по свом географском положају Фенек не спада, строго узев, у фрушкогорске манастире, како стилски, тако и због заједничке културне и уметничке прошлости, овај манастир се не може изузети из ове класификације. Смештен у непосредној близини реке Саве, Фенек је представљао идеално место преко кога су се одржавале везе и снабдевала Србија оружјем и муницијом. Ту су избегле вође првог српског устанка после пада Србије 1813. године: Карађорђе, Матија Ненадовић и многи други. Фенек је тешко страдао за време оба светска рата. Спаљен је 1914. и 1942. године. Оба пута, само захваљујући случају, црква са иконостасом остала је неопштећена. Манастир има посебну капелу складних пропорција.

Текст и снимци:
Драган Замуровић

МАСКОТА ОСМИХ МЕДИТЕРАНСКИХ ИГАРА

РЕТКА ЗВЕРКА

ДАНАС У СРЕДОЗЕМНОМ МОРУ ИМА САМО ПЕДЕСЕТАН ЈАДРАНСКИХ ФОКА, ШТО СЕ СМАТРА КРИТИЧНОМ ГРАНИЦОМ. ИМА ЛИ СПАСА ЗА ОВУ ЖИВОТИЊУ?

Ово је препарирани примеран животиње по којој је израђена маскота предстојећих Медитеранских игара

Када је у Сплиту прошле јесени одлучено да животиња коју народ зове морска медведица постане маскота Медитеранских игара 1979. године, обрадовали су се биолози, ихтиолози и сви који воле море и живот у њему. Јер, популарисањем ове ретке морске животиње можда ће се спречити да она изумре; у том погледу она је најугроженија морска врста.

ОМРАЖЕНИ СУПАРНИК РИБАРА

О морској медведици или, како се још зове, морском човеку, братру, јадранској фоки и научно *Monachus Negmanni* „Политикин забавник“ је писао прошле године. Подсетићемо само да је овај морски сисар некада био често виђен гост на нашим, као и осталим

медитеранским плажама. Јадранских фока било је много, али су спадале у омражене становнике мора пошто су рибарима цепаље мреже и отимале плен. То је и до дана данашњег остао разлог што их, када се појаве на неком далеком острвском жалу, мештани углавном немилосрдно тамане. И број примерака ове врсте доспео је до критичне границе!

Ово је изјавио познати истраживач мора Француз Жак Кусто када је недавно боравио у Сплиту. Овај научник је *Monachus Negmanni* детаљно проучавао пре тридесетак година:

— Испитивао сам морску медведицу на обалама Рио де Ора у данашњој Мауританији. Тамо сам затекао преко стотину примерака ове морске животиње. Нешто касније покушао сам да утврдим има ли ових сисара и дуж обала Алжира и

фока има бркове. Спада у изузетно интелигентне животиње и може се научити многим вештинама, али то данас знамо само из старих записа, када је јадранских фока било више. Наши и италијански рибари знали су да ухвате медведицу, па да путују с њом од града до града — држећи је у великом чабру — да би на трговима приказивали њене врагодије.

Новинари су питали Жака Кустоа шта би требало предузети да се ова ретка врста ипак спасе од изумирања, ако је то уопште могуће.

— Треба потпуно забрањити лов на морску медведицу, па чак и за потребе музеја и института! — рекао је Кусто. Додао је и то да би наша земља можда морала да уведе нешто што се већ чини у неким другим медитеранским земљама: да рибарима надокнађује штету коју им направи фока. Тако би се спречило да је они даље тамане. А на најудаљенијим јадранским острвима, где ове животиње још има, направити резервате и тако је сачувати.

Ј. Л.

РЕЗЕРВАТИ — АЛИ КАДА?

Из разговора са директором Института за океанографију и рибарство у Сплиту, др Миром Зоре Арманда сазнали смо да је ретка животињска врста *Monachus Negmanni* законом заштићена од 1935. године, а то значи да је од тада забрањен лов на њу. Како број јадранских фока незадрживо опада — доктор Зоре Арманда чак сумња да их у целом Средоземном мору има и педесет — требало би предузети још нешто. То би могло бити оснивање резервата, како је предложио и Жак Кусто. Међутим, прилично је тешко предвидети када би овако нешто могло да се оствари. За сада оваква места, на којим животиње живе у својим природним срединама постоје само на обали.

Турске. Али, док смо у Лагалицу у Алжиру срели само три примерка, у близини турских обала нисмо наишли ни на једног... Данас их има свега педесетак у целом Медитерану, а када нека врста спадне на тај број, осуђена је на смрт!

Да је ово тачно говори и искуство телевизијске екипе која је, док је снимала „Тајне Јадрана“, као главни циљ имала проналазак медведице, али — није успела да га оствари. А када су у Дирекцији Медитеранских игара изабрали ову животињу за маскоту, упућен је позив свима који је угледају да покушају да је сниме. Међутим, не само да

нико није успео да фотоапаратом овековечи јадранску фоку, него се чак нико није похвалио ни да је негде видео. Постала је, доиста, велика реткост.

КАКО СПРЕЧИТИ ИЗУМИРАЊЕ?

Морска медведица, иначе, израђа када узима ваздух у своја велика плућа, пре него што се спусти у дубине где лови рибе којима се храни. Изгледа да највише воли сарделе... Њено големо, вретенасто тело обрасло је густим, сјајним крзном тамносиве боје на леђима, а мрљастобеле на стомаку. Као и остале врсте

ГОРДИЈЕВ ЧВОР

Када се каже за нешто да је Гордијев чвор, онда се мисли да то представља један тежак проблем који треба решити. Гордије је био легендарни краљ земље Фригије, отац краља Мида.

Он је прво био обичан сељак. Легенда каже да је једнога дана на његов плуг пао орао и да је то био знак да ће он постати краљ. Када су му Фрижини понудили круну, он је, пре него што је прихватио, отишао у храм бога Зевса у Гордиону и ту завео конопцем

свој плуг. На конопцу је направио нарочити чвор. „Господар Азије постаће само онај који тај чвор разреши“ рекао је краљ, а богови су то прихватили као завет.

Македонски цар Александар Велики покушао је неколико пута да разреши чвор, али без успеха. Најзад се досетио: мачем је пресекао чвор! Потом, је освојио многе земље у Азији. Пресећи Гордијев чвор значи — решити тежак проблем на једноставан начин.

Др Мира Зоре Арманда у разговору са Жаном Кустоом, приликом његове посете Сплиту у јесен прошле године. У позадини се види брод Океанографског института „Биос“ којим научници истражују наше море.

ОСВЕТА ЛЈУТЕ АТИНЕ

је живела у малом селу, њено име је било познато становницима великих градова: сви су већ чули за њену ткалачку вештину.

Арахне није била чувена само због лепоте ћилима које је ткала, већ и због невероватне хитрине којом је гребенала, прела и разврставала нити. Чак су и нимфе напуштале своје пропланке и златне кладенце и долазиле да јој се диве.

Атина у ритама

Веровало се да ју је вештини ткања научила сама богиња Атина. Међутим, Арахне је то одлучно побијала, чак је и, веома поносна на своју вештину, једног дана рекла:

— Нека дође Атина да упореди своју вештину са мојом. Ако ме надмаши, нек учини са мном што жели.

Кад је Атина чула дрске Арахнине речи, позеленела је од једа и, прерушивши се у старицу, закуцала на врата девојчинског дома.

— Дете моје — рекла је — послушај савет једне старице: тражи себи равне међу људима а не боговима, и замоли Атину да ти опрости због непромишљених речи!

Арахне је за тренутак застала у раду а затим, љутито одмеривши старицу, рекла:

ДА ЛИ СТЕ НЕКАДА ЧУЛИ ЗА РЕЧ »АРАХНИДА«? ТО ЈЕ ЛАТИНСКИ НАЗИВ ЗА КЛАСУ ПАУКОВА КОЈИ, КАО И МНОГИ ДРУГИ, ВОДИ ПОРЕКЛО ИЗ МИТОВА И ЛЕГЕНДИ АНТИЧКЕ ГРЧКЕ.

— Не треба ми твој савет! А што се Атине тиче, ако се не плаши моје умешности, зашто не дође да се опробамо?

— Атина је овде! — узвикнула је богиња и збацила рите.

Ужасан страх обузео би сваког на те речи изузев — Арахне.

— Онда седи за разбој! — рекла је девојка.

Савршенство и назна

На свом разбоју Атина је ткала ћилим на којем је насликала победу над Нептуном, богом мора, у борби за град Атину. Али, ма како њен ћилим био леп и вешто рађен, Арахниј је био лепши, боље изаткан — она је достигла потпуно савршенство. Ни поред најбоље воље, Атина на њему није могла да пронађе ни најмању грешку. Обузета бесом због свог неуспеха покидала је нити које је ткала Арахне.

Исувише поносна да би то поднела, а немоћна да се супротстави богињи, девојка је свезала око врата омчу и обесила се.

Тек сада Атина је показала мало сажаљења према њој.

— Бедни створе — рекла је — поклонићу ти живот, али ћеш вечно остати да висиш. Биће то твоја судбина и судбина свих твојих потомака!

Извадивши из појаса стаклену бочицу, пошкропила је Арахне неком веома мирисном течношћу. На то је коса девојке потпуно опала, нестали су јој нос и уши, глава се толико смањила да се једва видела. Њени прсти, вешти прсти постали су тањи од власи косе и сада су чинили саставни део малог округлог тела.

У свом бесу, Атина је претворила Арахне у — паука! Од угла до угла он је распредао танке, паучинасте нити неуморно и вешто као што је то некада радила и девојка Арахне.

ВЕЛИКА СПОРТСКА ЛАБОРАТОРИЈА

Последњих година откривено је 120 случајева рака код врхунских спортиста. Сматра се да је кривац — допинговање, све распрострањеније упркос многим опасностима које оно носи.

се ови најбитнији услови за успех на такмичењу вештачки побољшавају, али је свима заједничка одлика да то постижу за

ба бити одморан и свеж. Баро-комора је, иначе, добро познато средство које користе авијатичари или гњурци. Она, ако се правилно користи, није штетна, а ни болна.

Међутим, други, такође нешкодљив начин за знатно побољшање физичке снаге је електростимулатор. То је апарат величине мањег кофера, са изведеним електродама које се постављају на мишиће, а затим се пушта струја слабог интензитета (30 — 40 волти и 3000 херца). Она изазива снажно грчење мишића које траје најдуже до 10 секунди, али је знатно ефикаснија од природног вежбања. Зато јако боли! На овај начин мишићна маса повећава се и до 40 одсто — више од тога није могуће. Цела терапија траје 27 дана, по десет минута. Истовремено се сме стимулисати највише шест мишића.

Мање је болна такозвана аутогена трансфузија, али она је већ на граници дозвољеног. Састоји се у узимању одређене количине

крatkо време. Ипак, постоје разлике: међу средствима данас ефикасним и распрострањеним има и корисних и дозвољених.

У такве спада, рецимо, баро-комора. У њој се притисак може по жељи повећавати или смањивати, а у смањеном притиску заморен организам брже се опоравља: крвни судови се шире, циркулација крви се побољшава, а тиме је и већи прилив свих хранљивих материја, у првом реду гликозе. Тако се показало да у комори са притиском који одговара раз-

Ово су два последња снимна Тома Симпсона: непосредно после овог шљоцања фото-апарата, бициклиста се срушио и умро.

це пронађене су ампуле стимулативних средстава и тако је изишла на видело срамна истина која је довела до овако трагичног завршетка.

Сутрадан су све новине донеле крупне наслове: „Бициклиста умро од допинга“. Био је то први и једини случај у коме је доказано да је узимање ових забрањених средстава изазвало најтежу последицу, мада се и за неке друге спортисте шушкало или нагађало да су страдали из истих разлога. Тако се и над смрћу великог бициклисте Жака Анкетила надвила сумња да је уследила као последица допинговања, али то није никада доказано.

Међутим, упркос овако великим опасностима по здравље и живот, ризикујући да изгубе спортски углед и медаљу — а и ово се догађало и догађа — многи врхунски спортисти прибегавају допинговању. Шта користе од многобројних средстава? Како набављају недозвољене препарате? На који начин се спортске „власти“ боре против овог опасног нефер-плеја? Одговор на ова питања потражили смо у Југословенском институту за физичку културу који се

налази у београдском парку Кошутњак.

БЕЗ ДИСАЊА — ЧЕТВРТ САТА!

— Данашњи спорт је велика лабораторија! — сматра један од стручњака овог Института, доктор Милан Чабрић. Он чак мисли да је врхунски спорт постао етички проблем и да стара дефиниција по којој је он одмеравање природних снага више не одговара стварности. Јер, физичка спремност, истренираност и снага код многих спортиста нема везе са природним обдареностима.

Многи су начини којима

НАПУМПАНИ ПЛИВАЧИ

На Светском првенству у пливању и скоковима које је пре три године одржано у Шведској један скандал морао је да „зачини“ и ово велико надметање најбољих. Домаћа репрезентација уложила је протест пошто је сазнала да су пливачи из СР Немачке наступали — напумпани! Њима је, наиме, пре уласка у базен испразњен садржај црева и у њих убачен ваздух. Тиме се постигла већа пловност! Наравно, ни по којем правилнику нису могли бити кажњени, јер се тога нико раније није сетио. Али овај случај показује на шта су спортисти све спремни да би постигли што бољи резултат.

ређеном планинском ваздуху на висини од 5 до 7 хиљада метара, спортиста може да се, после напорног тренинга или наступа, одмори и опорави три пута брже него иначе. Ово је важно нарочито на турнирима, на пример, када се свакодневно играју утакмице и када за сваку тре-

крви спортисте која се на нарочит начин обогаћује кисеоником, па му се таква, непосредно пред наступ, даје у виду трансфузије. Ово је веома делотворан начин да се побољша издржљивост, као и узимање кисеоничког коктеља, то јест неког сока изузетно обогаћеног кисеоником. Спортисти га обично праве у боцама за шлаг, у којима постоји бомбица са кисеоником под притиском. Колико овакав „коктељ“ повећава издржљивост говори податак да је, по испијању таквог сока, човек у стању да издржи без дисања, под водом, и до — 15 минута!

На Европском атлетском првенству у Софији, пре нешто више од пет година, извесни дизаџи тегова изазвали су прво велику радозналост, а потом протесте, који, додуше, нису уродили никаквом дисква-

Никада већи и трагичнији скандал није укаљао једно велико спортско такмичење, као погубија енглеског бициклисте Тома Симпсона на „Тур де Франсу“ 1967. године. Симпсон је имао само 29 година и титулу светског шампиона у овом напорном спорту. Те године, до тренутка несреће, у генералном пласману „Тура“ био је седми, са великим изгледима да до краја трке постигне још бољи резултат. На једној од најтежих етапа, успону до врха Ван-ту у близини Авињона, 13. јула, по неподношљивој жежи, Симпсон се у једном тренутку изненада срушио. Нико га није гурнуо. Једноставно, његово срце није издржало напоре. Пао је. Пена му је избила на уста...

Екипа лекара и спортских радника који су аутомобилима пратили бициклисте, одмах је пришла, али сви напори, чак и вештачко дисање — нису помогли. Без свести, Симпсон је хеликоптером пребачен у авијонску болницу, али на прагу те најближе установе где су га још могли спасти, издахнуо је. У цепу његове жуте маји-

лификацијом, пошто ништа није могло да се докаже. Осумњичени дизајни понашали су се прилично необично. Пре наступа би непомично лежали или седили, екипни психолог им је нешто говорио на уво, да би, у једном тренутку, спортисти устали и кренули на борилиште као роботи или месечари.

УБИТАЧНЕ ХОРМОНСКЕ СЕАНСЕ

Њихови резултати нису важни, него претпоставка да су наступали под — хипнозом! На тај начин, како је наука доказала, снага се може повећати чак до 18 одсто, што није мало...

Хипноза не спада у дозвољене начине побољшавања резултата, али она углавном није опасна, као што су то допинзи справљени на бази мушких хормона такозвани анаболички стероиди — омиљено средство и поред тога што може довести чак и до смрти, а у „блажим“ видовима до тешких оштећења јетре и полних органа.

Данас на свим великим такмичењима постоје антидопинг контроле. Међутим, главна тешкоћа лекара који раде на проверавању спортиста је немогућност да докажу присуство допинга у организму — ако тачно не знају шта траже. А само у последњих годину дана број препарата порастао је са педесетак на преко две стотине! Разуме се, хемијски састав тих чаробних и убитачних таблета чува се као најстрожа тајна.

Број спортиста који се подвргавају хормонским сеансама, на жалост, стално расте. Последња олимпијада у Монреалу са осам дисквалификованих такмичара, код којих је доказано коришћење анаболика и међу којима су врхунска имена (Бугарин Колев, дизајнер тегова), представља прави скандал. Колике су његове размере показује и податак да је недавно Међународни комитет Међународне олимпијске федерације упутио писмо Међународној федерацији за дизајне тегова да ће овај спорт брисати са списка за предстојећу московску олимпијаду, не буде ли се енергично супротставила масовном допинговању „тешкаша“!

Шта ће од тога бити остало да се види. За сада, на жалост, може само да се каже како, упркос чињеници да је последњих година у врхунском спорту откривено сто двадесет случајева одмаклог рака због узимања допинга, хормонска средства не престају да искушавају (слабу) вољу многих спортиста. А свлачонице великих такмичења и даље су уносна прна берза разних барбитурата, амфетамина, анаболика и ко зна каквих све средстава, или макар информација о томе како до њих доћи...

М. Крстуловић

ТРАГОМ ИСТРАЖИВАЧА

ДУГО ПУТОВАЊЕ КРОЗ СНЕГ

Једини преживели члан трочлане британске експедиције из 1911. године истраживач Даглас Мосон овертао се по непрегледној снежној пустоши, питајући се да ли и њега вреба ледена смрт. Иако је испод крзном постављених чизама носио шест пари чарапа, све је мање осећао ноге. За собом, на крају кожног каиша, вукао је остатке својих санки са бедним товаром хране.

Први је био Нинис. На њихове очи, повукавши за собом и главну запрегу паса, нестало је у дубинама огромне пукотине. Скамењени, Мосон и доктор Мерц су, стојећи на самој ивици провалије, покушавали да га угледају или дозову, али њихови позиви остали су без одговора.

Да ли је још жив? Није било начина да то утврде, никаквог пута до тамних дубина у којима им је заувек ишчекао друг. Морали су да наставе путовање.

А онда је и Мерц оболео од неке стомачне болести. Мосон је свог мртвог друга замотао у врећу за спавање и сахранио у снегу.

Као члан експедиције сер Ернеста Шеклтона, која је 1909. године успела да утврди положај јужног магнетског пола, Мосон је већ био добро упознат са свим врстама арктичке смрти. Тек после Мерцовог нестанка, схватио је да се ниједна од њих не може поредити са агонијом потпуне самоће.

Очајнички покушај спасавања

Јануара 1912. године он се још пробијао ка својој бази, не слутећи да се и сам опасно приближио сигурној смрти. Мост од снега преко кога је прелазео изненада јепустио под његовом тежином и он се стрмоглавио у провалију. Али, остао је да виси у ваздуху, клатећи се над дном дубоког процепа. Санке за које је био везан кожним каишем заглавиле су се у леду уз саму ивицу понора.

На тренутак је помислио да је спасен, али ускоро, на његов ужас, санке су почеле да клизе и смрт му је поново била близу. Онда су се још једном заглавиле и он је, окрећући се на каишу, могао да погледа навише.

Оно што је угледао није било охрабрујуће. Зидови провалије били су исуви-

ше глатки да би могао на њима да нађе неки ослонац за ноге, а отвор на врху био је окружен склизким ледом. Није му преостало ништа друго него да покуша да се успне уз конопца. Такав подухват обесхрабрио би и неког акробату, али он је морао да покуша. Мало се одморио и тако прикупио снагу за очајнички покушај спасавања.

Поново на почетку

На измаку снаге и мучен страховитом хладном која му се пробијала кроз кости, сада је могао да се ослони још само на снагу своје воље и жељу да опстане.

Сантиметар по сантиметар, с муком се извлачио ка отвору пукотине док му се смрзнути конопца засецао у израњављене руке као жилет. Иако је бол био неподношљив, савлађивао га је.

Када му се ивица провалије коначно нашла на дохват руке, испружио се да је шчепа, али се истог тренутка несигурни снежни ослонац под његовим ногама обрушио и он се поново нашао на почетку.

Овога пута готово се онесвестио и остао да виси у ваздуху неколико минута од којих му је сваки изгледао као читав вечност. Најзад је, прикупљајући последње остатке снаге, поново започео свој мукотрпни успон.

Решен да не направи исту грешку, сада је дуго бирао ослонац за ноге и коначно успео да пребаци прво руке, а затим и лактове и рамена на ивицу понора. Најзад је с муком успео да извуче и читаво тело и полумртв од напора остао да лежи непомичан.

„Било је то избављење од смрти слично онима на које понекад наилазите у пустоловним књигама за децу“, рекао је Мосон касније. „Али, ја сам га стварно и доживео и тада схватио да је истина понекад не само чуднија од маште, већ и далеко мучнија.“

Иако је успео да преживи, још су се пред њим налазили километри снега који су га делили од

ПАЛЧЕВИ НА НОГАМА СУ МУ ЛАГАНО ЦРНЕЛИ, А НОКТИ ОТПАДАЛИ ДОК СЕ С МУКОМ ПРОБИЈАО КРОЗ ЗАМРЗНУТУ ПУСТОШ АНТАРКТИКА. ЊЕГОВА ДВА ДРУГА ВЕЋ ЈЕ ПРОГУТАЛА СНЕЖНА БЕЛИНА И ОН СЕ САДА С УЖАСОМ ПИТАО ДА ЛИ И ЊЕГА ЧЕКА ИСТА СУДБИНА.

базе и сигурности, а залихе хране су све брже настајале.

Пут до Аладинове пећине

Пошто је појео и последњи бисквит, 29. јануара случајно је набасао на храну полузатрпану у снегу. Знао је да је негде у близини залива Комонвелта и могао је, користећи мапу коју је чувао у врећи за храну, да нађе пут до једне успутне станице, Аладинове пећине.

Требало му је четири дана да стигне, а затим је у станици провео читаву недељу, јер је даље путовање, због снежне олује која је беснела, било немогуће. Гвоздени шиљци на његовим чизама били су готово сасвим излизани и он је ово време ис-

користио да од једног инструмента за извиђање направи нове.

Пошто се олуја коначно стишала, Мосон је успео да презапа последњих неколико километара од своје базе где га је чекао и брод „Аурора“.

У Лондон се вратио 1914. године. За храброст и све оно што је учинио за отварање ледених простора става јужно од Аустралије додељена му је племићка титула.

Иако сво није био и крај његових многобројних истраживања на којима се много пута налазио лицем у лице са опасношћу, Мосон ипак никад није заборавио избављење из провалије. За њега су ти тренуци заувек остали „најусамљенији и најстрашнији сати живота“.

М. И.

БИМ И БУМ

JOE MUSIAL

BAVALU

СТРИП

МАНДРАК:

ИСТРАЖИВАЧ ЗЛАТА

ПРОБЛЕМ ЗЛАТА

РЕЗЕРВЕ
ЗЛАТА ОСЕТНО СМЊЕНЕ

НА БЕРЗИ
ПОМЕТЊА

ВЛАДА ПОКУШАВА
ДА СПРЕЧИ РАСТ ЦЕНА

НЕСТАЛО ЗЛАТО

СКОТЛАНД ЈАРД ЈЕ
ПОЗВАО ОБАВЕШТАЈ-
НУ СЛУЖБУ...

МОЖЕТЕ ЛИ ДА
ПРИМИТЕ ЈЕД-
НОГ АГЕНТА
СКОТЛАНД
ЈАРДА?

КАКО
ДА НЕ!

МАНДРАКЕ,
СКОТЛАНД ЈАРД
ЖЕЛИ ДА РАЗГОВА-
РАМО О ПРОБЛЕМУ
ЗЛАТА! ХОЋЕШ ДА
ПРИСУСТВУЈЕШ
САСТАНКУ?

МАМАМ...

НЕ,
ЏЕДЕ,
НЕ
ЗНАМ
НИШТА
О ТО-
МЕ!

О КАК-
ВОЈ
ЈЕ
КРИЗИ
РЕЧ
?

ФИНАН-
СИЈСКОЈ,
НИЈЕ
ПОСЛО ЗА
МЕНЕ!

TALK and REDBOOKS 5-13

АГЕНТ
СКОТЛАНД ЈАРДА ...

1. УБИ У
ГОВОРНИЦУ
НА УГЛУ ПЕТЕ
И ШЕСТЕ
АВЕНИ-
ЈЕ!

TALK and REDBOOKS 5-14

ПОСТОЈЕ МНОГИ
ТАЈНИ УЛАЗИ У
ОБАВЕШТАЈНУ СЛУЖБУ...

ТЕЛЕФОН

2. ЗАТВОРИ
ВРАТА, ОКРЕ-
НИ СЛЕДЕЋЕ
БРОЈЕВЕ ...
ЗВИЗНИ
ТРИ ПУТА
У СЛУША-
ЛИЦУ!

ТЕЛЕФОН

КЛИК

У ГОВОРНИЦИ ЈЕ
ЗАВЛАДАО МРАК ...

3. РЕЦИ
СВОЈУ
ШИФ-
РУ!

X7WB1

ОКАЧИ
СЛУША-
ЛИЦУ,
X7WB1

ИЗНЕНАДА ...

КАДА ЈЕ
АГЕНТ
НЕСТАО ...

... ОПЕТ ЈЕ ОВО
БИЛА ОБИЧНА
ГОВОРНИЦА.

TALK and REDBOOKS 5-16

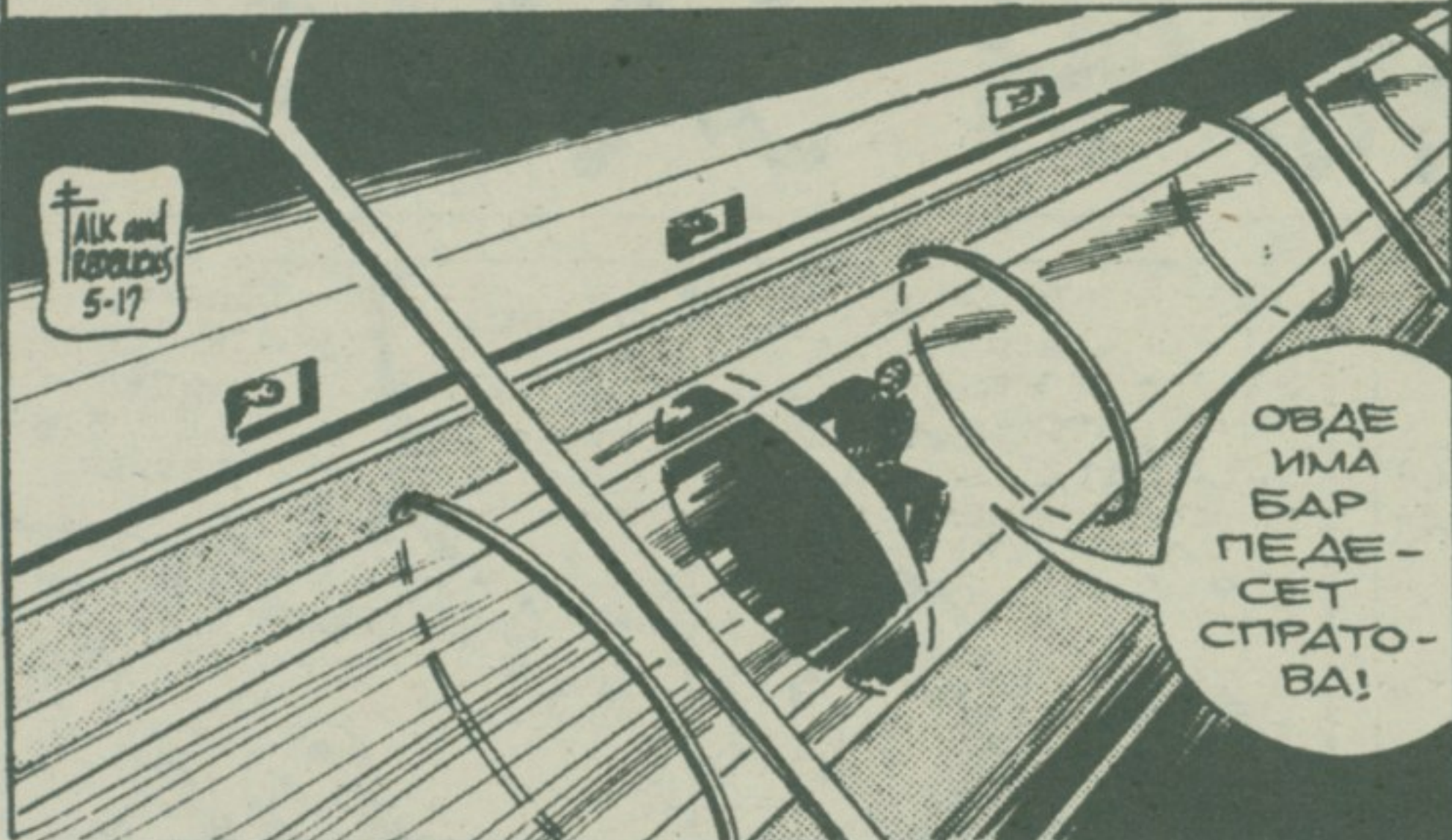
А ПОД ЗЕМ-
ЉОМ ...

1361/A

ШТА
ЈЕ ...

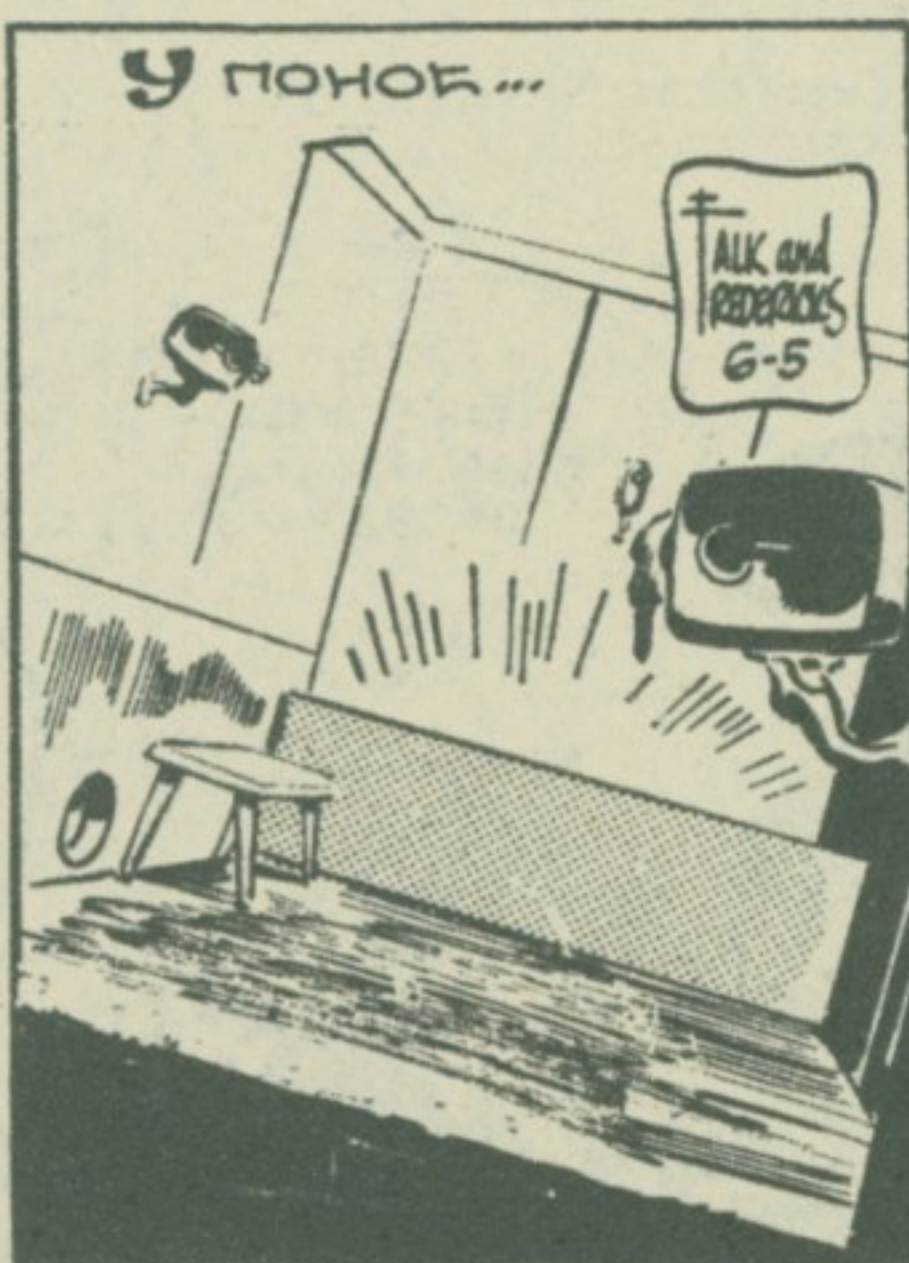
... ОВО?

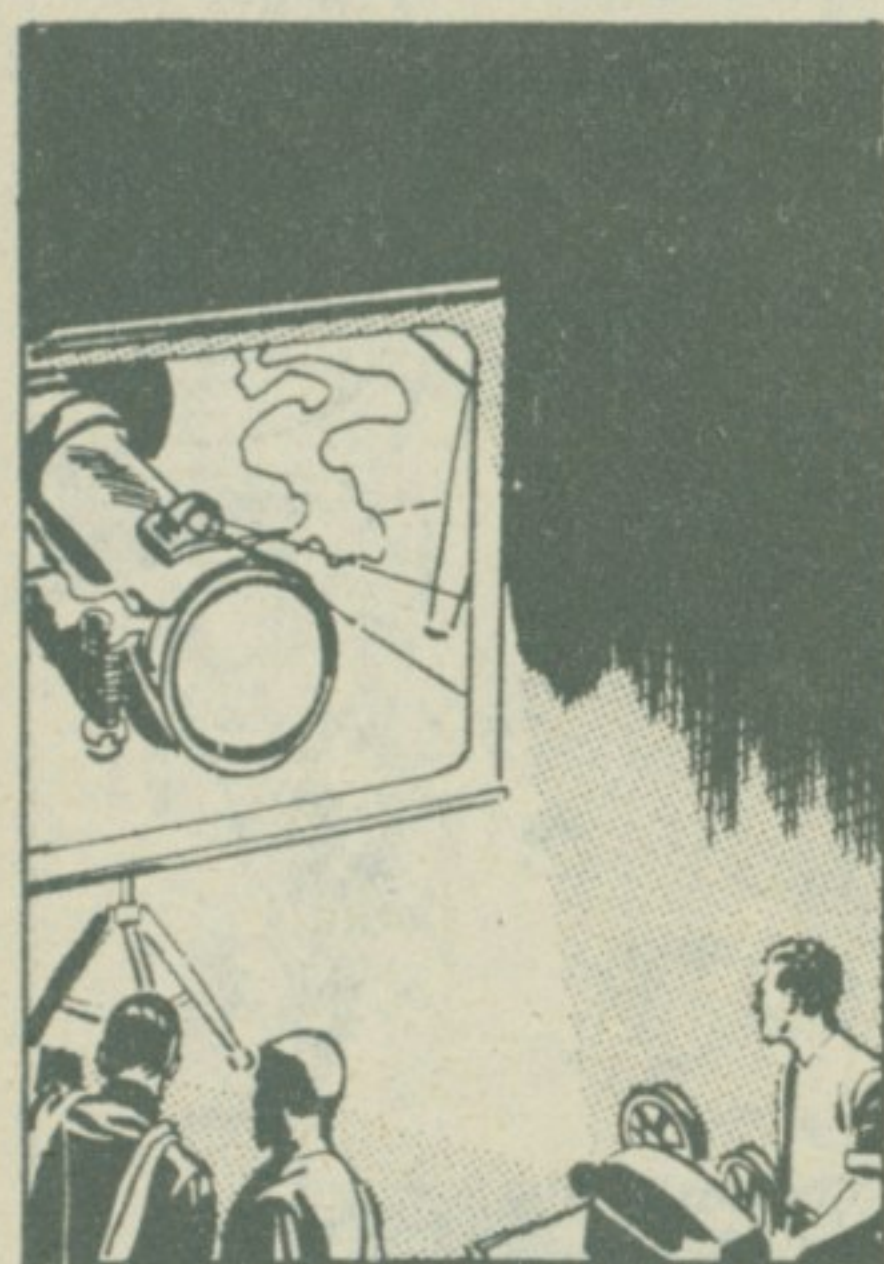
Онда је почело вртоглаво пењање ...

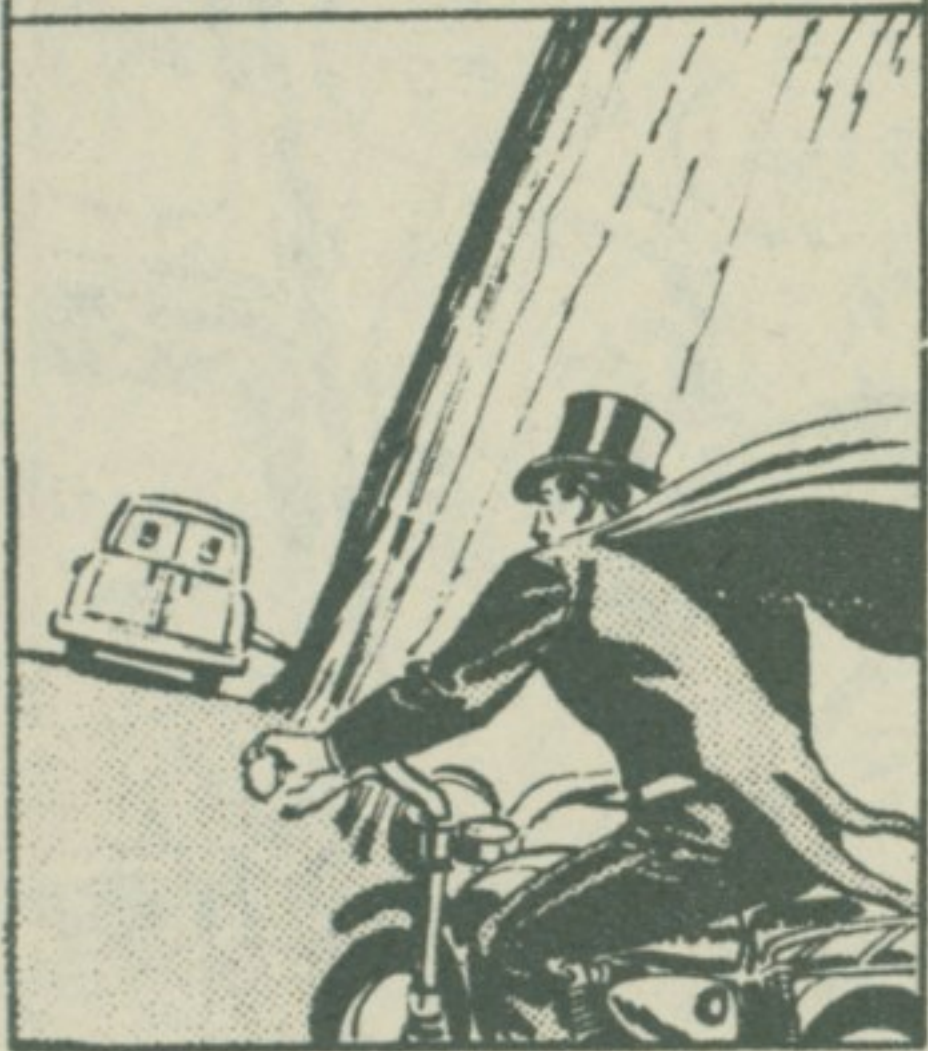

МАНДРАК СЕ ПРИБЛИЖАВАО КОМБИЈУ СА ЈУЖНЕ СТРАНЕ...

...А ЛОТАР СА СЕВЕРНЕ.

БИЋЕ БОЉЕ ДА СТАНЕМ ОВДЕ!

ИЗНЕНАДА, ЛОТАРА ЈЕ ОБАСЈАЛА НЕКА СВЕЛОСТ...

ЛОТАР ЈЕ ОБОРЕН!

ОНА СТВОРЕЊА СУ ИЗДУБИЛА ПРОЛАЗ КРОЗ СТЕНУ ДО ТРЕЗОРА И САД СЕ ВРАЋАЈУ У КОМБИ!

TALK and REDBOOKS 6-27

КОМБИ ЈЕ ПОЈУРИО...

ОВА РУПА ЈЕ ИСТА КАО НА ТРЕЗОРИМА!

TALK and REDBOOKS 6-28

ДРЖИ СЕ!

НЕЋЕМО МОЋИ ДУГО ОВАКО!

ЛОПОВИ СУ УНУТРА, СИГУРАН САМ!

КО ВОЗИ?

ИДЕМ ДА ВИДИМ!

TALK and REDBOOKS 6-29

?!

МАНДРАК ЈЕ ЗАНЕМЕО...

ИЗГЛЕДАЛО ЈЕ
ДА ЋЕ ТАЈАНСТВЕ-
НИ ЛОПОВИ БИТИ
ОТКРИВЕНИ
ЈОШ ОВЕ НОћи...

Али...

ALK and
REDBRICKS
7-1

НЕМА
ВОЗАЧА!

© King Features Syndicate, Inc. 1964. World rights reserved.

МАНДРАК НИЈЕ
МОГАО ДА
ВЕРУЈЕ...

НЕМО-
ГУЋЕ!

СЛУЧАЈ
ПОСТАЈЕ
СВЕ
ЗАМРШЕ-
НИЈИ!

ALK and
REDBRICKS
7-2

НЕМА
НИ-
КОГ
ЗА ВОЛА-
НОМ!

??

ФАРМА

КАМИОНЕТ СЕ КРЕ-
ТАО ПОМОЋУ ДАЉИН-
СКОГ
УПРАВЉАЧА...

ВРАТА СЕ
НЕЧУЈНО
ЗАТВОРИШЕ...

!

© King Features Syndicate, Inc. 1964. World rights reserved.

ГЛЕДАЈ!

?

ОНА
СТВОРЕЊА

ALK and
REDBRICKS
7-3

...ШТО
СМО
ИХ
ВИДЕЛИ
НА
ФИЛМУ
!

КО
СУ
ОНИ
?

НА ПОДУ СУ СЕ
НАЛАЗИЛИ
ОТВОРИ...

ALK and
REDBRICKS
7-4

© King Features Syndicate, Inc. 1964. World rights reserved.

МОРАМО
БИТИ
ОБАЗРИВИ!
ИМАЈУ
МОЋНО
ОРУЖ-
ЈЕ!

ШТА
ЋЕ-
МО
САД?

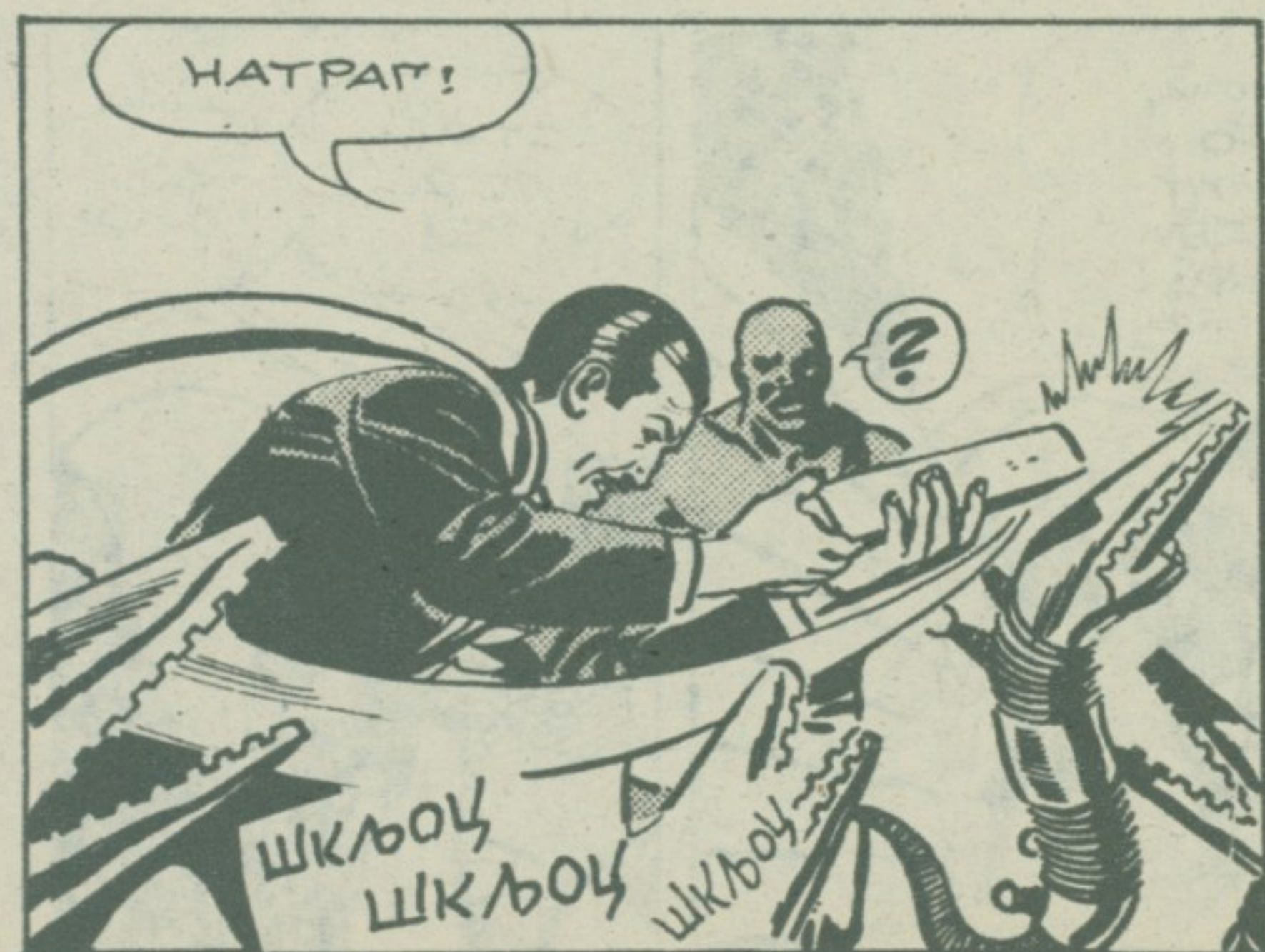

ДА! ШТА
ЋЕТЕ
САД?

!!

ОСВАЈАЧИ НЕБА

— ДА ПОЖИВИМ ЈОШ СТО ГОДИНА, НЕ БИХ МО-
ГАО ДА ЗАБОРАВИМ СПЕКТАКЛ КОЈИ СЕ ОДВИЈАО
ПРВИ ПУТ У ИСТОРИЈИ! — ПИСАО ЈЕ КОНСТРУК-
ТОР И ПИЛОТ АНРИ ФАРМАН О НЕОБИЧНОМ ЛЕТУ
ЛУЈА ПОЛАНА.

АЕРОПЛАН ПРОТИВ ЕКСПРЕСНОГ ВОЗА

ПРОТИВ ЕКСПРЕСНОГ ВОЗА

Тридесетог октобра 1908. године све француске новине су објавиле сензационалну вест:

„Јуче је Анри Фарман први у историји човечанства у справи тежој од ваздуха која се зове аероплан, прелетео од једног града до другог. Он је на висини од 40 метара прелетео 27 километара од Мурмелона до Ремса. Умало да фантастичан подвиг Фармана није пропао због 30 метара високог дрвореда топола који му се испречио на путу“.

31 минут с ливаде у лондонском предграђу Хендон. Луј Полан је над ливадам направио широки круг и кроз облачно небо удаљио се према Ситију, центру престонице.

смо застали, јер смо морали да пропустимо једну композицију и авијатичар нам се изгубио из вида. Нисмо га више могли стићи. Ветар је променио правац и помагао Полану који је сад летео

зу који нас је чекао, видели смо како ударци ветра бацају авион према земљи. Били смо свесни какве ће тешкоће авијатичар морати да преборди.

Воз је кренуо чим смо се укрцали. Појурио је тако брзо да смо убрзо угледали летача.

Да поживим још сто година, не бих могао да заборавим спектакл који се први пут у историји одвијао: човека који се летећи бори за километре с експресним возом! Чинило нам се да не присуствујемо стварном догађају, него да нам се привиђају фантастичне сцене, чинило нам се да нас авион-утвара прогони у дивљачкој јурњави и да никако не успевамо да му побегнемо. Летелица нас је непогрешно следила кроз облаке.

У једном тренутку воз је улетео у тунел. Неколико минута владала је апсолутна помрчина. Кад смо изашли на светлост, сви смо скочили према прозорима. Апарат је још био ту, следио нас је као да је за експрес привезан невидљивим конопцем. Посматрали смо чо века као и аероплан како се боре против бочног ветра. Подизао је час леви, час десни пар крила, застрашујуће је поскакивао али се бранио од удараца захваљујући изванредном пилоту.

ПОЧАСНИ ШПАЛИР СМЕТЛАРА

У градићу Крју пруга је скренула према североистоку. Авијатичар је опет имао ветар у леђа. Сем тога, он је био довољно вешт и mudar да не следи кривину, него да је пресече. Тако нам је измакао за нека два километра.

Да бисмо га стигли, требало је да јуримо брзином од 110 до 120 километара на час. Возвођа и ложачи су запели из све снаге да повећају притисак паре, али ми нисмо могли да стигнемо Полана који нам је нестало из вида и дошао у Манчестер пре нас.

Нећу покушати да опишем јединствени тренутак кад смо, сипавши с воза, спасили велику белу птицу како се одмара, шкрипућу још од напора у мучном лету.

Мадам Полан је потрчала према мужу и буквално му скочила око врата, љубећи га одушевљено и страствено. После ње сам и ја честитао Полану. Морам признати да сам био пресре-

ћан што се луда трка завршила.

Воз нас је одвезао у Манчестервил. Није било још ни шест изјутра. На станици није било никога. Одједном се појавила једна чета уличних чистача. Пре познали су Полана, постројили се као војници и одали му почаст метлама, као пушкама. У почасној пратњи манчестерских сметлара који су марширајући за нама певали познату корачницу „То је добар и леп момак“ стигли смо до хотела.

На крају морам рећи: Полан је извео најчудеснији авијатичарски подвиг до тада. Био је чудо храбрости и вештине, доказао је да изванредно познаје науку о летењу. То је најбољи пилот данашњице!“

● ● ●

Луј Полан је 27. и 28. априла 1910. године прелетео од Лондона до Манчестера за 4 сата и 17 минута ефективног лета.

Четрдесет година касније, поводом свечане јубиларне прославе тог историјског догађаја као почасни гост енглеске авијације, 28. априла 1950. године ту исту марш-руту је прелетео на „Глостер метеору II“ за непуну 24 минута.

Дужност нам је да о Лују Полану кажемо још нешто. У марту ратне 1915. године Србији је у помоћ стигла једна француска ескадрила под командом мајора Роже Витара. Све до Макензонове офанзиве октобра месеца, та ескадрила је бранила Београд и Србију, а затим се, заједно са српском војском, под борбом повлачила у Алабанију. У њој се борио и капетан Луј Полан.

А. Р.

Нова спортска дисциплина у „детинској епохи авијације“ постала је „ваздушно повезивање градова“. Годину дана после Фармановог историјског подвига највећи енглески лист „Дејли Мејл“ обавестио је читаоце и авијатичаре:

„Наш лист расписује награду од 250 000 франака авијатичару који први прелети 298 километара од Лондона до Манчестера за мање од 24 часа и са највише једним успутним слећењем“.

Конструктор и пилот Анри Фарман рекао је свом пријатељу, такође авијатичару, Лују Полану:

— Нас двојица освојићемо награду „Дејли Мејла“. Ја ћу саградити нови апарат, а ти ћеш на њему прелетети растојање између та два енглеска града!

Два пионира авијације разрадила су план: Фарман ће са Полановом супругом специјалним експресним возом путовати од Манчестера до Лондона а Полан ће их пратити кроз ваздух!

БЕЗ ГОРИВА

Двадесет седмог априла 1910. године незграпни двоцикл са елисом и мотором иза пилотског седишта полетео је тачно у 15 часова и

Чим се Полан удаљио, Фарман је дограбио његову супругу под руку и повукао је према аутомобилу који је одмах појурио према железничкој станици, где га је очекивао специјални експрес.

„Према мом прорачуну, узимајући у обзир брзину воза и брзину Полана, требало је да угледамо авион за сат и 15 минута, уколико не би дошло до непредвиђеног пада — причао је Анри Фарман о оном што се затим догађало. — Дуж пруге железничари су нам давали сигнале да је авијатичар прошао. Воз је јурио брзином од 100 километара на час, а ми смо се сви нагнули кроз прозоре осматрајући небо. Нешто пре предсказаног времена угледали смо на хоризонту црну тачку и ја сам повикао: „Ено га!“ Дошло је до експлозије радости. Сви су се међусобно грлили. Четврт сата касније били смо у висини летеће машине и угледали Полана како нам маше руком.“

Свуда дуж пруге тискали су се гледаоци. Мостови су се црнели од људи. Кад смо стигли у Блечли поче киша помешана с градом који је куцао у прозоре вагона. У Рагби смо стигли у сумрак кад су већ почеле да се пале светла по кућама. Ту

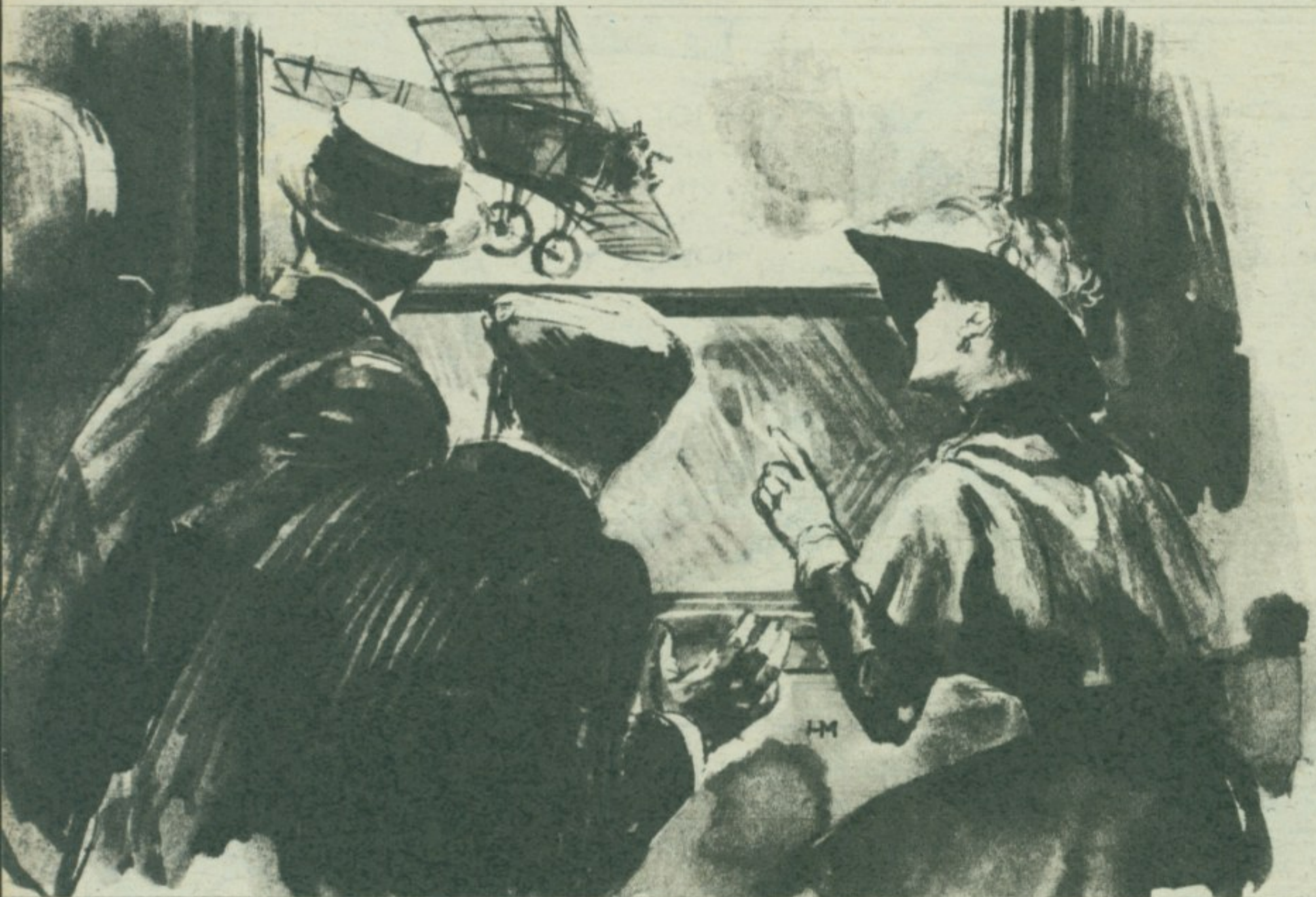
брже од 100 километара на час. Кад се воз уз отегнути звиждук зауставио у Личфилду, гомила људи нам притрча и обавести нас да је Полан слетео недалеко одатле.“

Фарман и авијатичарева жена су пожурили у „Џорџ хотел“ куда су одушевљени Енглези одвели јунака ваздуха.

— Намеравао сам да летим још двадесетак минута, али је бензин био при крају — испричао је Полан жени и пријатељу. — Кад сам под собом угледао фабрике, знао сам да ту има горива и напрецао сам одлучно да ту слетим. За неколико минута опколили су ме одушевљени људи, пружали ми руке, тапшали ме по плећима. Видевши да од студени дрхтим као прут, донели су ми боцу вискија. Онда су ме довели овамо!

КАО УТВАРА

„Осванула је зора, ветровита, кишовита“, записао је Фарман у дневник. „Полан се спремао да полети. Маса гледалаца била је тако велика и густа да, упркос настојањима војске и полиције, авион није имао места за узлетање. Најзад, на једвите јаде, Полан је стартовао. Док смо трчали према станици и во-

ПРИЧА ИЗ ЖИВОТА

је квар већи и да се Живота дуже задржао с мајсторима. Вацили су поглед на кабину, онако у пролазу, али у њој није било никога за во-
ланом.

У шест часова увече радници су се окупили у кантини на вечеру. Животе није било. Нико није могао да верује да забушава, био је познат као изузетно марљив и савестан. Шта је с њим? — питали су се. Можда је напустио посао и кришом скокнуо негде да обави нужан приватан посао, мада то во-
зачи не чине. Ипак, пало им је и то на памет, човек је човек...

Мислио је на друге: Живота Петковић

Крупне снежне пахуљице ле-
њо су промицале и лепиле се
за кровове кућа Бора 23. ја-
нуара 1973. године. Повремено је
снег престајао да пада, али се опет
јављао. Истина, пахуљице су се
одмах претварале у воду у додиру
са расквашеним коловозом и тро-
тоаром, али због хладноће ником се
није миљило да излази напоље. На
улицама су били само они који су
морали нешто да купе и радници
борског рудника који су ускоро за-
почињали рад у поподневној, дру-
гој смени.

У собичку неког старог изнајм-
љеног стана спремао се за посао и
возач површинског копа четрдесет
двогодишњи Живота Петковић.
Добар друг Браца, како га је око-
лина називала, живео је у собици
са женом и ћерком, задовољан со-
бом и животом. Једино га је мучи-
ла астма, па кад наиђу зимски да-
ни њега нешто запти у грудима,
струже ли струже. Лечио се он,
слали га другови на опоравак, али
не вреди, астма је астма, гуши и
дави. Наиђе напад, време не бира,
а он се тада стисне, напне, скупи,
шта ли и... гура.

Живота је возио кипер са рад-
ним бројем 39, циновски камион—
самоистоваривач у који може да
стане и до 120 тона јаловине. Том
возилу, које је тада вредело око
700 милиона старих динара, човек
висином једва допире до половине
точка.

По ободу јаме

Површински коп борског рудни-
ка, у ствари је веома широка јама
која се копа од површине према
утроби земље и левкастог је обли-
ка. Земљу рију и товари багери, а
одвозе је на одређено место мамут-
ски кипери. Копа се све док се не
дође до слоја са рудом. Пошто то
бива тек на великој дубини, самим

ЖИВОТА ПРОБУДИ СЕ

**ХЛАДНО И ТМУРНО БИЛО ЈЕ ЈАНУАРСКО ПРЕДВЕ-
ЧЕРЈЕ ПРЕ ЧЕТИРИ ГОДИНЕ КАДА СЕ НА ПОВРШИН-
СКОМ КОПУ БОРСКОГ РУДНИКА ДОГОДИЛА ГОТОВО
НЕВЕРОВАТНА СТВАР.**

тим толико је дубока и та огромна
јама под ведрим небом. Земља, или
„јаловина“, скида се по нивоима
високим око 15 метара укоса према
дну површинског копа да се њего-
ви зидови не би обрушили, а на
сваком нивоу оставља заравњен
простор. Он служи као пут којим
кипери износе јаловину са дна и
подсећа на чувене ловћенске сер-
пентине, само што је опаснији и
тежи од било којег нормалног пута.
Возити по његовим успонима и
стрминама прави је подвиг, нароч-
ито кад је раскалањ од киша и
снегова.

Тешко дишући, Живота је сео за
вољан у 14 часова и полако кренуо
да изведе прву туру. Са седишта,
високо у кабини, бадио је поглед
на багер и људе око њега. Доле, на
дубини од готово 200 метара ради-
лиште му је личило на мравињак.
Уз пут је сусрео колегу с којим се
често дружио. Зауставио је возило
тик уз његово.

— Је си ли почео да радиш? —
упитао га је пријатељ, истуривши
главу кроз прозор кабине.

— Ма јесам, само, брате, хладно!
— одговорио је Живота. — Ово не-
ка сибирска зима!

Пријатељ се насмејао. Изменили
су још пар речи и наставили даље.
Живота је одвезао прву туру,
затим другу, трећу... Засићен ваз-
дух га је гушио, али се он није
обазирао на то. Око 17 часова из-
губио му се траг...

Нестанан киперисте

Возачи осталих кипера уочили
су да возило број 39 стоји на сре-
дини пута у самом крају, усмерено
предњим делом према брду. Нису
томе придавали значај. Дешавало
се то и њима кад се, на пример,
кипер поквари, а они га оставе и
похитају у радионицу по мајсторе,
или кад их умор обрва па се скло-
не да мало одремају.

И после пола часа Животин ки-
пер био је на истом месту. Њего-
вим колегама ни тада није било
ништа сумњиво: помислили су да

Ситуација је постала крајње оз-
биљна када је на вечеру пристигао
и Животин најбољи пријатељ То-
ма Николић. Чим је сео за сто, про-
шарао је погледом трпезарију.

— Где је Браца?

— Ако не знаш ти, ми још мање!
— слегнули су раменима људи.

У кабини

Ствар је почињала да личи на
малу загонетку, тим више што ни
шеф радилишта Пера Јеремић
није знао ништа о Животином од-

прође језа. За име света, па он је
мртав, пролете му кроз главу. Опи-
пао му је лице. Хладно! Стресао се
и сишао на земљу.

Убрзо је стигла милиција, лекар
и истражни судија. Лекар је паж-
љиво прегледао тело Животе Пет-
ковића и утврдио да је кипериста
умро у 17 часова од срчаног удара.
Смрт је наступила тренутно.

Свој део посла обавио је и истра-
жни судија. Дуго је гледао Живо-
тину ногу која је почивала на коч-
ници па Животу, човека који је
усмерио возило према брду, уочио
га пре него што је издахнуо и тако
сачувао кипер и спасао животе
многих. Да није то учинио, мамут-
ско возило би полетело низ нивое у
дубину од 200 метара повлачећи за
собом лавину земље. Судији није
било тешко да замисли како би
при том прошли људи на дну копа.
Поново је погледао Животину ногу
полеглу на кочницу и сишао низ
степенице. Дивио се човеку који је
реаговао брже него што га је смрт

суествовању. Са неколико радника
кренуо је до његовог кипера. Хит-
ро се успео уз степенице, отворио
врата кабине и осветлио је батериј-
ском лампом. Живота је лежао
преко помоћног седишта са ногом
чврсто притиснутом на кочници.

Ухвативши га за рамена, Јере-
мић поче да га дрмуса.

— Живота, пробуди се! Чујеш
ли!...

Тајац. Шеф радилишта га прот-
ресе још неколико пута. Узалуд:
Живота није пуштао гласа од себе.
Јеремића нешто лецну. Телом му

узела. Удаљавајући се са
члановима екипе, чуо је иза себе
шефа радилишта када је неком
рекао:

— Угасите возило!

Кипер број 39 још је радио.

★★★

Живота Петковић је сахрањен у
оближњем родном месту Врбици.
Село је било мало да прими све ру-
даре који су дошли да одају пос-
ледњу пошту свом другу.

М. Тодоровић

3. ПУТОВАЊА МИША МИЈЕ

Доживљаје неуморног путника и радозналца у стиху је испричао Лаза Лазић. Изванредне илустрације у боји и стихови који се лако читају и памте — то је најлепши начин да упознате Француску, Енглеску, Холандију, Белгију, Шпанију и Немачку.

Цена књиге 100 динара.

4. ЛАФОНТЕНОВЕ БАСНЕ

Књигу ЛАФОНТЕНОВЕ БАСНЕ читале су и читају све генерације и памте оно што је најлепше, најпоетичније и најхуманије. Изванредне илустрације у боји употпуњују слику о времену и друштву у којем је Лафонтен живео. Свака басна кристикује и поучава.

Цена књиге 100 динара.

2. БИЛБОКЕ

Џон Бакенховен је написао МАТЕМАТИЧКУ БАЈКУ. Кроз маштовиту причу и изванредне илустрације једног од најбољих илустратора у Европи, К. Холандера, лако се уче прве рачунске радње и већ на самом почетку заувек заволимо ту „страшну математику“.

Цена књиге 120 динара.

1. МИШКОВА БИБЛИОТЕКА

Прво коло нове библиотеке за најмлађе. Сливовнице које обрађују појмове из свакодневног живота са којима се деца сусрећу: НА ЛЕТОВАЊУ, О ЖИВОТИЊАМА, НА СЕЛУ, ВЕЛИКО И МАЛО, ШТА ДАНАС РАДИМ, ТОКОМ ГОДИНЕ.

Цена комплекта 120 динара.

5. ЗАБАВНИКОВА БИБЛИОТЕКА

Шест познатих бајки и прича које је Дизни учинио незаборавним. ДАМБО, СНЕЖАНА И СЕДАМ ПАТУЉАКА, УСПАВАНА ЛЕПОТИЦА, МАЗА И ЛУЊА, ПИНОКИО и РОБИН ХУД у богато опремљеном ковчежићу.

Цена комплекта 120 динара

6. ЗМАЈЕВА РИЗНИЦА ПЕСАМА ЗА ДЕЦУ

Избор најлепших песама најомиљенијег дечјег песника Јована Јовановића-Змаја. У песмама чика Јове Змаја генерације девојчица и дечака налазиле су свој свет, јер је песник умео да им се приближи и да их с очинском нежношћу учи љубави према свему што је добро и лепо. Избор песама Мире Алечковић.

Цена књиге 120 динара.

**ДЕЦО,
КЊИГА ЈЕ ВАШ
НАЈБОЉИ
ПРИЈАТЕЉ**

Политикин забавник

(Место и датум)

Издавачко предузеће „ВУК КАРАЏИЋ“, Београд, Краљевића Марка 9
НАРУЧБЕНИЦА

Овим неопозиво наручујем.

ЗА ГОТОВО — КЊИГЕ ПОД БРОЈЕВИМА: _____

за укупну суму од _____ динара коју ћу платити поштару када ми уручи књиге, умањену за 10 % попушта.

НА ОТПЛАТУ — књиге под бројевима: _____

за укупну суму од динара _____, коју ћу платити у _____ месечних рата.

Најмањи износ наручбине на отплату је 300.—динара, с тим, што месечна рата не може бити мања од 100.—динара.

Камата у износу од 6% зарачунава се само на износ отплате преко 6 месеци. У случају спора признајем надлежност II општинског суда у Београду.

Презиме, име и очево име _____

Занимање _____

Поштански број и место _____

Адреса стана _____

Назив и адреса радне организације _____

Бр. л. к. _____

издате од Суп-а _____

Овера о запослењу за купце на отплату _____

Купац

Пензионери уместо овере прилажу претпоследњи чек од пензије.

МАЛЕ МАЂИОНИЧАРСКЕ ВЕШТИНЕ

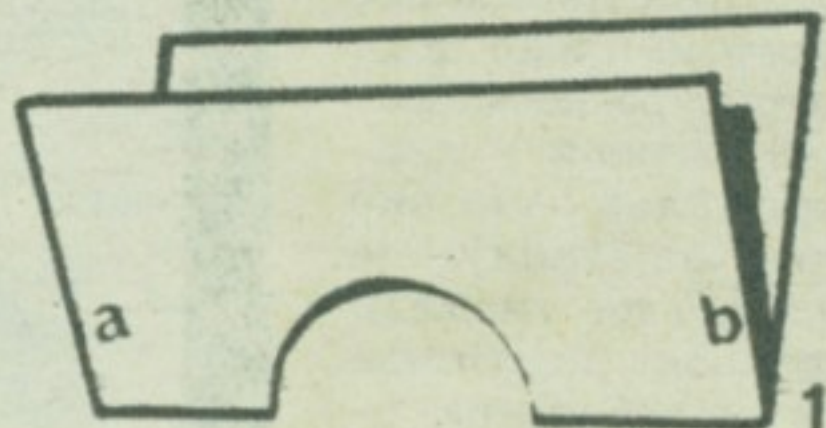
ВОДА ИЗ НОВЧИЋА

хартује иза ува. Пажљиво пребаците новчић у десну руку, тако да куглицу палцем држите притиснуту уз његову полеђину (сл. 2). Стискањем палца исцедићете неколико капи воде „из новчића“.

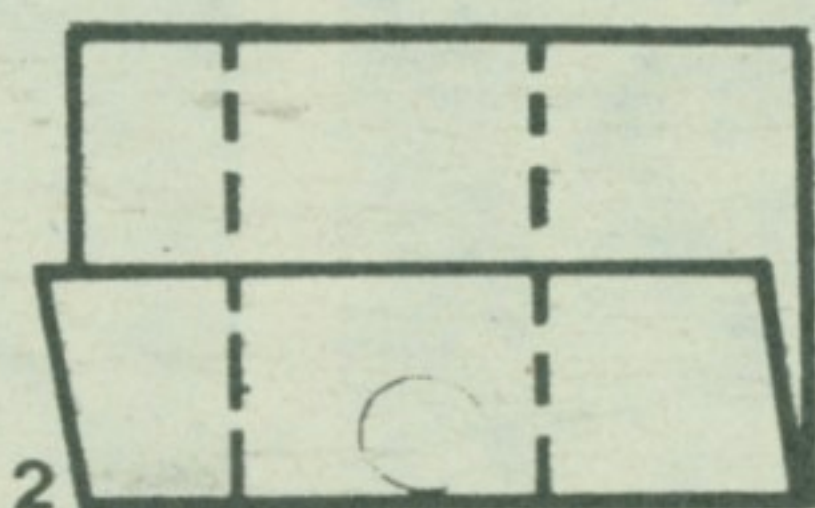
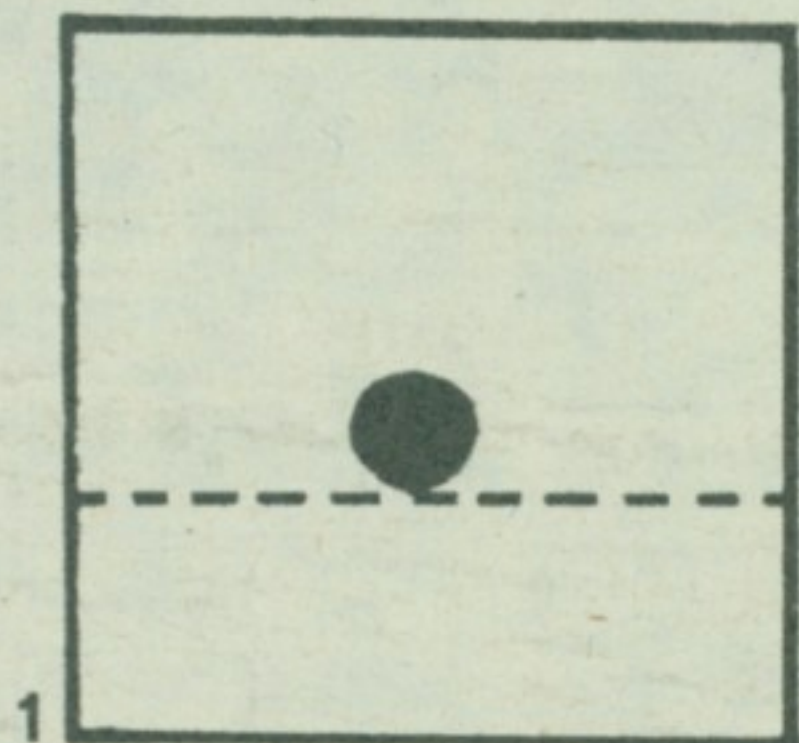
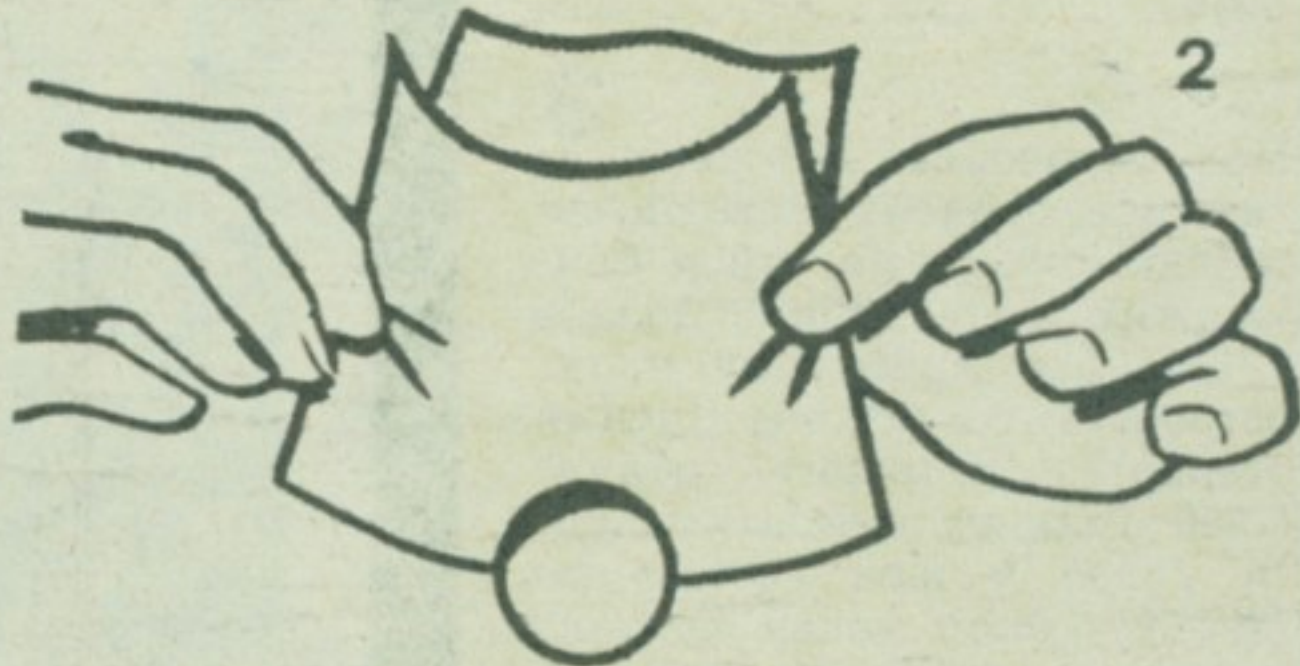

Комадић папирнате марамице згу-
жвајте у куглицу, а затим накувите
и куглицу сакријте иза десног ува.
Од неког из публике затражите ме-
тални новчић, тврдећи да ћете из ње-
га исцедити воду. Новчић протрљајте
о подлактицу десне руке (сл. 1), тако
да вам се прсти десне руке нађу у
висини ува. Како сви прате новчић
који трљате, нико неће приметити
када извучете навлажену куглицу

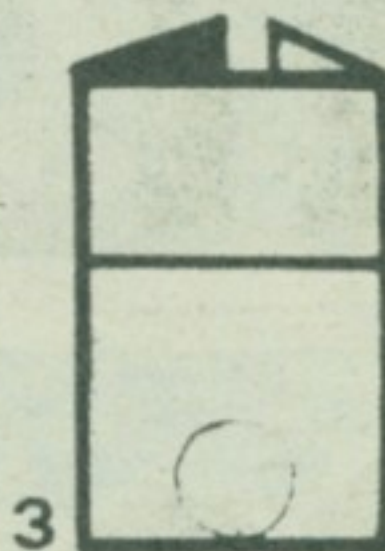
ПРОВУЦИТЕ НОВЧИЋ

Исеците круг у средини табака хартује,
али тако да по обиму буде мањи од новчића
са којим ћете изводити трик. Затражите од
присутних да покушају да провуку новчић
кроз рупу, а да при том не цепају папир. Ка-
да се свима буде учинило да је тако нешто
немогуће, покажите им решење. Савијте табак
хартује тако да и округла рупа буде савијена
тачно на пола (сл. 1). Спустите новчић у хар-
тују, да једним својим делом прође кроз
рупу, држећи хартују као на слици 2. По-
лако приближавајте странице а и б једну
према другој, обим рупе ће се проширити и
новчић ће проћи!

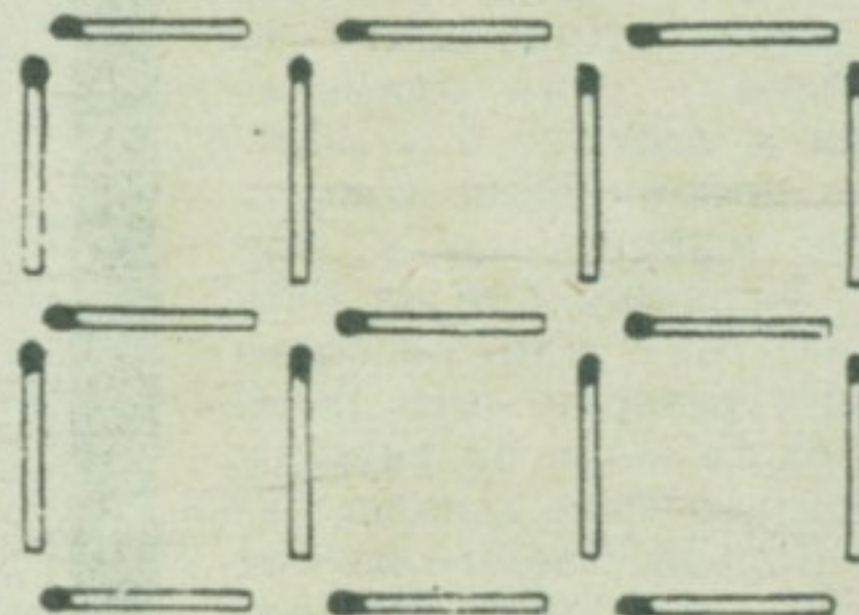
НОВЧИЋ ЈЕ НЕСТАО

Ставите новчић нешто мало испод центра
квадратног комада хартује, а затим доњи део
хартује савијте преко новчића (линија сави-
јања обележена је на сл. 1). Савијте затим
хартују као што је обележено на сл. 2, али
не савијајте крајеве према себи, већ од себе
према посматрачима, како би потпуно савије-
на хартуја, кад је гледате из вашег угла, из-
гледала као на слици 3. На крају савијте и
врх хартује, опет према посматрачима, тако
да се њима чини да је новчић безбедан. Ме-
ђутим, на вашој страни хартује новчић има
отвор кроз који може да се избаци. Промућ-
кајте мало хартују да бисте посматрачима до-
казали да је новчић безбедан, а онда га кроз
отвор не приметно избаците у шаку. После
ћете исцепати хартују на ситне делове и, на
опште изненађење, новчића неће бити!

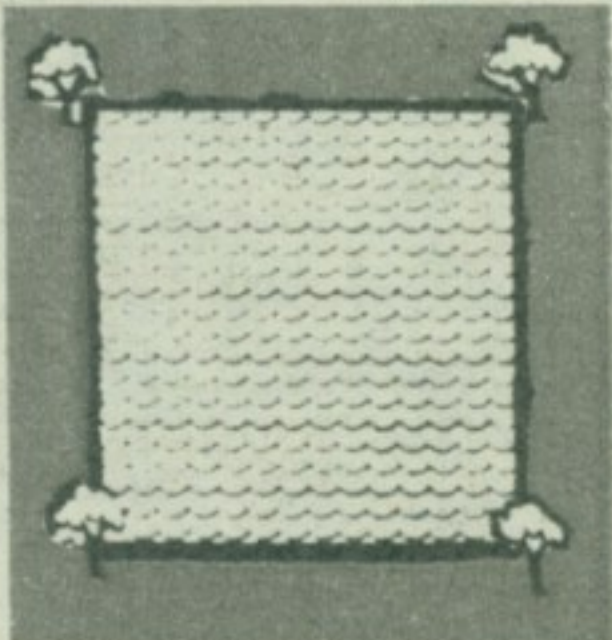

ШИБИЦЕ

Наместите 17 палидрваца онако ка-
ко видите на слици. Покушајте да
уклањањем 5 палидрваца на столу
остану само три квадрата уместо
шест колико их је било.

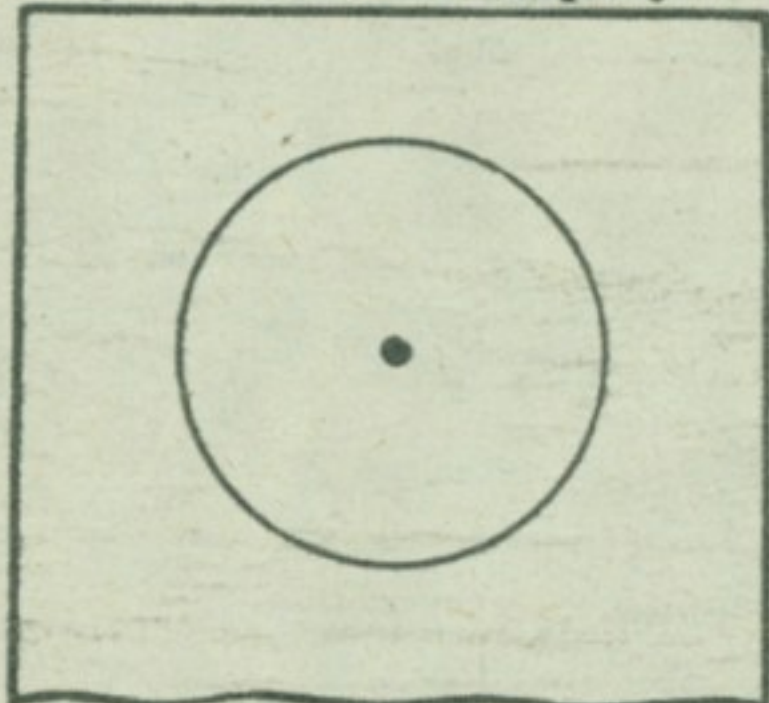
ЈЕЗЕРО

Цртеж на слици представља језеро
квадратног облика, а на сваком углу
налази се дрво. Покушајте да удво-
стручите површину језера али тако
да оно задржи облик квадрата, а да
се ниједно дрво не помери с места на
којем стоји.

КРУГ

Можете ли да нацртате круг и тач-
ку у центру, а да ниједном не подиг-
нете врх оловке са хартује?

НЕСВРСТАНИ СВЕТ
УЈЕДИЊЕНИ
АРАПСКИ ЕМИРАТИ

ПУСТИЊА

1
Уједињени Арапски Емирати налазе се на Арабијском полуострву, на источној страни Персијско-арапског залива, а састоје се од 7 кнежевина (емирата): Абу Даби, Дубаи, Сарџах, Аџман, Ум Ал-Кајван, Фуџеира и Рас Ал-Кајм. Заузимају површину од око 30.000 квадратних миља (преко 77.000 квадратних километара), од чега 80 одсто припада емирату Абу Даби у коме се налази истоимени град — престоница ове државе. Пошто је преко целе године температура веома висока (и до 46 степени у хладу), а водени талог само око 2 милиметра, вегетација је веома оскудна, па номади (бедуини) домаће животиње исхрађују у малобројним оазама.

2
Половином 18. века, на територијама данашњих емирата Рас Ал-Кајма и Шарџаха, Арапи су основали државу Касими чија је јака флота контролисала улаз у залив. Ускоро, она постаје и највећа поморска сила у овом крају света. Већ тада, многе колонијалне силе шаљу у тај део Азије своје бродове са „експедицијама“: они се сукобљавају са ратним галијама државе Касими, као и са бројним пиратима који им отимају плен утоварен у Индији.

3
Под изговором да желе да заштите бродове Источноиндијске компаније, више британских експедиција долази у овај део Арабијског полуострва, па од државе Касими стварају „Уговорну обалу“ (1820. године): емиратима који улазе у њен састав забрањују било какав контакт са владама других земаља, без одобрења из Лондона. Али, после другог светског рата, под утицајем ослободилачког покрета и друштвено - политичких промена, Британци схватају да морају да се повуку са ових обала. Ипак, то чине тек 1971. године, после чега се формира федерација Уједињених Арапских Емирата.

4
Главни извор финансирања привредног развоја УАЕ су приходи од нафте, чија је нагла производња почела 1971. године. „Црно злато“ је пронађено у свим емиратима, сем у Аџману, а у мору, такође, постоји више извора. Резерве нафте само у Абу Дабију процењују се на 2.840 милиона тона, или 3,1 одсто светских резерви, што је за око 7 одсто више од укупног потенцијала свих земаља Западне Европе. Све ове изворе прате и „ерупције“ природног гаса, али због тешкоћа око његовог коришћења, велике количине те драгоцене сировине узалудно горе.

5
Према подацима из 1974. године, број становника износио је око 650.000 не рачуна-

1

4

5

2

6

8

ЈЕ ПРОЦВЕТАЛА

3

7

јући странце који у овој држави никако, или веома тешко могу да добију држављанство. Влада улаже огромна средства да би школовала мушку и женску децу (формирајући и око стотину центара за писменошћу одраслих), а да би подстакли родитеље да децу шаљу у школе држава им месечно исплаћује од 2 до 4 хиљаде динара. Сума расте и до 30 хиљада, зависно од успеха малишана. Због традиције, жене су на улицама обучене у националну ношњу, а лице им је увек прекривено. Данас, нису ретки случајеви да чим, на пример, уђу у неку саопслугу одмах скидају беле огртаче и зарове са лица, да би између тезги шетале у хаљинама сашивеним по најновијој моди.

6

Пре десетак година, на местима где се данас налазе градови (у којим живи највећи део становништва), био је само песак, а ту и тамо могла је да се види понека барака. Али, после стицања независности и захваљујући профиту од нафте, последњих пет-шест година све се променило, па није необично да за само неколико дана на ужареном песку „никне“ нов солитер или грађевина направљена у стилу савремене архитектуре, али и са обавезном џамијом у склопу.

7

Разне приче да емири не знају шта ће са златом које добијају после продаје нафте, па да од њега праве чак и златне лустере или кваке на аутомобилима, неистините су. Тешко зарађени новац користи се за повећање стандарда људи и озелењавање пустиња где се песак претвара у плодно тле. Та борба је готово натчовечанска, јер у овој земљи готово да нема — извора воде (један литар је пет пута скупљи од исте количине бензина који је иначе бесплатан — плаћају га само странци). Вода се добија из мора, посебним методама се дестилише, претаче у огромне резервоаре, а одатле гуменим цевима допрема до сваког новозасађеног дрвета.

8

У овој земљи нема кафана или ресторана у којим би могло да се попије неко алкохолно пиће, јер је точење вина или ракије најстроже забрањено. Кафа је национално пиће, а млади и стари окупљају се на кућним седељкама — диванијама: ту се договарају о пословима, уче, причавају новости... На тим скуповима омиљена забава је казивање песама, од којих су неке веома дуге, па су најбољи рецитатори они који су у стању и по неколико сати да декламују без престанка.

ЛЕРОЈ ГОМЕЗ

и САНТА ЕСМЕРАЛДА

Последњих недеља на радио-програмама често смо имали прилику да слушамо један стари и добро познати хит, али у новој обради. Реч је о композицији (ANIMALS) „Немој ме погрешно разумети“ („Don't Let Me Be Misunderstood“), коју изводи ЛЕРОЈ ГОМЕЗ и група САНТА ЕСМЕРАЛДА.

Лерој Гомез, двадесет седмогодишњи Американац португалског порекла, почео је веома рано да се бави музиком. У дванаестој години одлично свира саксофон, у четрнаестој већ почиње да свира као професионалац у једној групи, а у осамнаестој има свој састав, групу Таварес, с којом наступа по бостонским клубовима. Са овим саставом пошао је 1970. године на турнеју по Европи да би после гостовања у Паризу 1971. године, одушевљен овим градом, одлучио да ту заувек остане. Пошто се група распада, Лерој се запошљава као студијски музичар. Као пратећи саксофониста снимао је са многим певачима, између осталих са Жилбером Беком, Патриком Жуветом и Жилијеном Клекром. Из тог времена датира и његово познанство са Елтоном Џоном, кога, како сам каже, необично цени.

Године 1975. Лерој издаје своју прву плочу „Крећемо поново“ („Here We Go Around“) на којој се први пут представља као певач. Пошто је плоча имала у Француској доста успеха одлучује да се определи за каријеру певача и размишља о најприкладнијем шоу-програму. Прошле године са три лепе играчице Лерој креће на турнеју

по Француској да би само неколико месеци касније издао ЛП плочу „Санта Есмералда“ на којој се налази добро позната нумера „Don't Let Me Be Misunderstood“ у фламенко стилу. Ова композиција постаје велики хит, и то много брже него што се Лерој надао. „Ову песму певам сасвим сам. „Санта Есмералда“ је само назив плоче на којој је композиција ЕНИМАЛС у трајању од 16 минута. Иначе, док сам снимио ЛП имао сам много проблема. Продуценти су желели да сниме плочу са три Шпањолке које су учествовале у мом шоу-програму, тако да мога имати негде било на омоту“ — каже Лерој. „Како је плоча почела да се продаје вртоглавом брзином, после 50000 продатих копија захтевао сам да се на омоту појави и моје име. Међутим, било је касно. Али, већ првом следећом приликом о мени ће се много више говорити. Крајем прошле године гостовали смо у Италији, а ускоро одлазимо на велику турнеју по СР Немачкој. Оригинална кореографија за композицију „Don't Let Me Be Misunderstood“, која се готово свима допада, дело је темпераментне црнокосе играчице Пекиле, дугогодишње Леројеве пријатељице.

На крају ево и неколико краћих биографских података о човеку коме су последњи дани старе године донели велики тријумф. Лерој је рођен 23. августа 1949. године у америчкој савезној држави Масачусетс. Висок је 187 сантиметара, има смеђе очи, црну косу, а у левом уву носи малу минђушу. Најдража боја му је црвена.

ХЕВИ МЕТАЛ КИДС (Heavy metal kids)

Данашње посетиоце концерата готово да више ништа не може да изненади. Неки певачи, да би се о њима говорило и писало, много више пажње посвећују начину понашања на сцени него самој музици. Један од њих свакако је и двадесет седмогодишњи Гари Холтон, певач групе ХЕВИ МЕТАЛ КИДС, чије је понашање на концертима, најблаже речено, сулудо. Обучен у лудачку кошуљу, са црвеним, на коленима поцепаним фармерцама и изразом лица као Марти Фелдман, Гари се као пијанац тегура на бини, трчи од једног до другог микрофона шутирајући све што му је у близини. Врхунац таквог понашања је обично на крају када га, док изводи „Ја сам ненормалан“ („I'm Delirious“) његови другови из групе шућу у публику испред подијума.

На питање да ли баш све тако мора да се изводи, Гари одговара: „Многи са наших концерата одлазе у уверењу да са мном није све у најбољем реду. Мени то много не смета јер све што радим је саставни део мог посла. Ја својим покретима и понашањем покушавам да још сликовитије прикажем сваку нашу песму. На пример, у песми „Ја сам ненормалан“ говори се о једном младићу без посла који утеху налази у алкохолу, да би најзад, због претерано велике ко-

личине узетог алкохола, пао у неку врсту лудила. Све то ја показујем на један посебан начин који, мислим, одговара нашим обожаваоцима.“

Због оваквог схватања свог шефа, група је имала доста проблема. Многе концертне дворане ускраћивале су им гостопримство а донедавно су им и врата телевизијских студија била затворена. За новогодишњу емисију снимили су једну нумеру. Иначе, група је тек после једногодишње паузе поново почела да наступа. То одсуствовање са сцене Гари објашњава овако: „Тодину дана нисмо уопште свирали јер су мени досадили менаџер и наша бивша продуцентска кућа. Када смо пронашли нове људе, одлучио сам да наставимо. Тако смо снимили ЛП плочу „Кич“ („Kitsch“) на којој се као пратећи гласови појављују чланови групе СМОКИ. Наш звук је у односу на претходни много измењен захваљујући највише Американцу Џеју Вилијамсу (гитара) који је у саставу заменио Џона Синкларја. Мислим да нас је Џеј вратио на прави пут“.

Група ХЕВИ МЕТАЛ КИДС своје прве успехе забележила је пре неколико година свирајући као предгрупа познатим саставима као што су ЈУРАЈА ХИП и СТАТУС КВО.

ПЕСМА НЕДЕЉЕ:

НЕМОЈ МЕ ПОГРЕШНО РАЗУМЕТИ (Don't let me be misunderstood)

Музика: Јол Маркус
Текст: Бени Бенцамин
Изводи: Лерој Гомез и Санта Есмералда

Baby, do you understand me now
Sometimes I feel a little mad
But don't you know that noone alive
Can always be an angel
When thing go wrong I seem to

be bad
But I'am just a soul whose intentions

Are good
Oh, Lord, please don't let me be
Misunderstood

If I seem edgy I want you to know
That I never meant to take it out
On you
Life has it's problems, and I've
Got my share
And that's one thing I never meant
To do

'Cause I love you
Baby, don't you know I'm just
a human

And I've got problems like any
Other man
Sometimes I find myself alone,
Regretting

* Some foolish thing, some little
* Simple thing I've done
* But I'm just a soul whose intentions

Are good
Oh, Lord, please don't let me be
Misunderstood

ВИНГС (Wings)

Група Пола Мек Картина ВИНГС (КРИЛА) изгледа да је пала у велику кризу. Састав је недавно напустио гитариста Џими Мек Калаш који се придружио саставу СМОЛ ФЕЈСИС (SMALL FACES). Одлазећи, Џими је изјавио да му је снимање у студијима за снимање досадило и да жели наступати на концертима. Замениу за њега Пол још није нашао. Како сазнајемо у Лондону се већ увелико прича да ће Пола напустити и остали чланови састава тако да се ускоро може очекивати вест о дефинитивном распаду групе.

ГРАНА

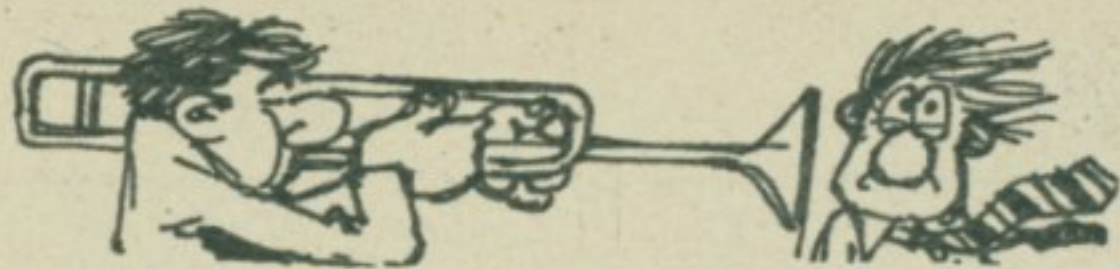

свету. У СТАТУС КВО је дошао из два разлога. Први је тај што жели да поново живи у Европи а други — није могао да се отресе упорних чланова групе који су га два месеца свакодневно позивали телефоном наговарајући га да им се придружи.

Данас је тридесетогодишњи Енди најодговорнији за звук групе, квалитет је очигледан. Доказ је и најновија ЛП плоча »Rockin' All Over the World« која се крајем новембра појавила у продаји. Плоча је снимана два месеца, претежно у шведском граду Гетеборгу. »Ово је наша прва плоча која није реализована у Лондону«, каже Френсис Роси. »Путовање у Шведску нам се исплатило јер смо начинили најбољу плочу до сада. Насловну нумеру написао је Џон Форгети, шеф групе. Са Ендијем Боном смо обновили стару традицију јер смо 1971. такође у групи имали органисту. Био је то Рој Линс који нас је тада напустио уверен да група пропада. Уосталом, ко је тада и могао помислити да ћемо постати једна од водећих група на свету. Други нови члан је наш стари познаник. То је менаџер Боби Јанг. Он, у ствари, припада групи откад постојимо. Он је некада био тај шести човек. Међутим, једног дана је одлучио да се повуче и преузме бригу око ор

ганизовања концерата и снимања. На сцени се појављивао само с времена на време, и то када смо изводили композицију Дорса »Round House Blues«. Тада би Боби свирао усну хармонику. Данас Боб у музичком погледу припада групи; почео је чак и да се бави компоновањем.

У новој формацији група планира да се већ почетком ове године представи публици у нелико европских земаља а недавно се, после пет година, први пут појавила и на телевизији.

STATUS QUO — C/O Phonogram Ltd. Stanhope House, Stanhope Place, London W. 2, England.

СТАТУС КВО (STATUS QUO)

Од недавно група СТАТУС КВО има шест чланова. На идеју да свој састав повећају за још двојицу музичара чланови групе су дошли после прошлогдишње јесење турнеје по Европи када су им многи обожаваоци казали да морају нешто изменити ако желе да и даље остану у врху. У жељи да им музика не постане једнолична чланови групе СТАТУС КВО одлучили су да убудуће наступају са још двојицом нових чланова. Један од њих свакако је велико појачање. То је органиста Енди Бону који је шездесетих година заједно са Питером Фремптоном свирао у групи ХЕРД. У последње време Енди је био члан пратећег састава Питера Фремптона и један од најбољих и најтраженијих рок-органиста на

БУМ ТАУН РЕТС (BOOM TOWN RATS)

Од великог броја панк-група основаних прошле године једна има великих изгледа да придобије симпатије поклоника овог начина музицирања. То је ирски састав БУМ ТАУН РЕТС (Бучни градски пацови). Група постоји скоро годину дана и до скоро је свирала само у Дублину и околини. Мада имају типичан панк-ритам ови млади Ирци не дозвољавају да их сврставају у панкере јер сматрају да су ову врсту музике превазишли. Њихова музика је у ствари мешавина музике СТОУНСА и ДР. ФИЛГУДА ком

бинована с ритмом и блузом Чака Берија. Сами себе називају пацовима и у текстовима својих композиција покушавају да се разрачунају са конзервативним схватањима друштва. Да вам их и представимо: гитариста је Гери Кет (Garry Cat), басиста и певач је Пит Брајкет (Pete Brigue), за бубњевима је Салмон Кроу (Simon Crowe), Џони Фингерс (Jonnie Fingers) свира органу и пева, Гари Робертс (Garry Roberts) је гитариста и саксофониста, док други саксофон и хармонику свира Боб Гелдорф.

ПРЕПОРУЧУЈЕМО ВАМ НОВЕ ПЛОЧЕ

РТВ ЉУБЉАНА

ФЕТС ДОМИНО (FATS DOMINO)

ЛП са двадесет највећих светских успеха ФЕТСА ДОМИНА, једног од најзначајнијих рок-ен-рол певача старе генерације, заузео запажено место у свакој дискотеци. Од изузетно добро направљеног избора композиција на овој плочи подсећамо вас на само неке нумере овог педесетогодишњег музичара. То је његов први снимак начињен 1949. године »The Fat Man« продат у 800.000 примерака, затим »Blueberry Hill«, па »My Girl Josephine«, као и последњи снимак снимљен 1960. »Walking to New Orleans«. Додајмо још и то да је Фетс Домино својом личношћу обележио на најбољи могући начин рок-ен-рол стваралаштво шездесетих година и да је до данас продао више од 65 милиона плоча.

ТОМАЖ ДОМИЦЕЉ

Домаћа дискографија добила је недавно и своју прву ауторску поп-плочу снимљену уживо. То је ЛП ТОМАЖА ДОМИЦЕЉА, изузетно надареног словеначког музичара чија рок-музика, обогаћена блуз варијацијама и ангажованост добијају посебну димензију. Искрен и доследан себи и својим идејама, Томаж нам се у 14 композиција, колико се нашло на овој плочи, представља као композитор, писац текстова, аранжер, интерпретатор и гитариста.

Чишћаоци јављају...

Вести из Сиња

У Сињу је крајем 1976. године основана група РУСВАЈ. Чланови састава су присталице рок-ен-рола и блуза. Веома су талентовани, сами компоњују, па су већ снимили неколико својих пјесама за локални радио. Чланови

састава су: Дамир Малован (со-ло-гитара и вокал), Перко Алебић (ритам-гитара), Игор Шарић (бас-гитара) и Ивица Цветковић (бубњеви и пратећи вокал).

Гордана Ловрић
Алкарско тркалиште 26-А
Сињ
(хonorар 100 дин.)

НАША КАРИКАТУРА

(Бони М)

УКРАСИ НА СТАКЛУ ИЛИ КЕРАМИЦИ

А и обична боца од стакла или керамике може да послужи као ваза за свеже или осушено цвеће показује наш данашњи прилог. Још нешто: на стаклу могу да сликају и девојчице и дечаки.

Лепо би било да имате специјалне боје за стакло и керамику: на жалост, оне се могу наћи само у већим градовима и не увек јер се увозе. Зато ћемо вам показати како ћете стакло украсити обичним темперама.

Најпре боцу добро оперите и осушите, а затим по њој цртајте густом темперам, не додајући воду. Уколико је темпера већ исушена додајте само кап или две — да би боље прионула за стакло (црт. 1). Када се одређујете за шару водите рачуна да одаберете ону која се лако може цртати слободном руком, без претходног скицирања на боци, јер се цртеж оловком не би видео. Наш предлог је да нацртате хипи-цвет (црт. 2), који није симетричан, па се према томе лако црта. Цвеће разбацајте по боци или од њега начините букет (црт. 3). Пошто сте нацртали шару — позадину можете оставити необојену, то јест

природну боју боце, сачекајте да се боја осуши па премажите боцу безбојним лаком за дрво. За лакирање узмите мало ширу пљоснату четку и прелакујте једним потезом да се темпера не би размазала. Уколико вам се чини да је премаз лака танак сачекајте да се лак осуши, па премажите лаком поново. Пазите, и при раду са темперам, кад год нешто нацртате, сачекајте да се осуши.

Ако осликаним чашама и боцама желите да се служите, онда сликајте лаком са нокте. На папирићу нацртајте шару па је убаците у чашу (црт. 4) а затим цртајте по спољашњој страни чаше. Осим цвећа на чашу можете исписати иницијале свог имена, неку бројку или знак по коме ће се знати да је чаша ваша. Ако у кући имате празну боцу лепог облика а желите неком да направите поклон, купите још шест јевтиних белих чаша за воду па на њима нацртајте лаком тачкице, цветиће итд (црт. 5). И на белим шољама од порцулана (црт. 6) можете цртати само тада у безбојни лак додајте кап уљане боје или температуре

Управо док је нешто диктирао секретарици Надин, инспектор париске полиције Жедија прекинуло је куцање на вратима. Био је то дежурни који га је обавестио да неки људи моле да их прими.

Ускоро су пред њим стајала три човека. Најкрупнији од њих, који се представио као Режијал Ларос, узе реч:

— Ја и моја браћа, Боб и Лика, желели смо да вам нешто саопштим.

Лика, омањи дебелији коме су сваки час спадале наочари, промрља:

— Боље рећи, дошли смо да вас замолимо да за нас нешто испитате.

— Нека Режијал објасни — умеша се трећи, мршави и ситни Боб.

— О чему се ради? — упита Жеди.

— О убиству — рече Режијал — и то о убиству које тек треба да се догоди. Требало би да буде убијен наш вољени ујак звани „Саветник“!

Инспектору Жедију био је познат тај надимак.

— „Саветник“? Па зар се тај чувени банкар није давно повукао? — запита.

— Да, пошто је стекао огромно богатство!

— А ви сте његови драги сестрићи?

— На жалост... да — иронично одговори Боб.

— А ко то треба да га убије?

— Један од нас тројице — рече Лика — само се не зна који.

— Занимљиво — примети инспектор. — Не бисте ли били јаснији?!

— Покушаћемо — на то ће Режијал. — Наводно, наш ујак је чуо телефонски разговор у коме је неко од нас тројице причао свом пријатељу да ће убити њега, ујака, и покупити новац из касе, јер више не може да чека. Притисли су га дугови. Али, ујак није препознао чији је глас, јер ми сви слично говоримо.

— Од тога дана не да нам мира — умеша се Боб.

— Укратко — доврши Режијал — нашли смо се у незавидном положају. Ујак може сву тројицу да лиши наследства. Зато смо желели да ви предузмете истрагу и да нас ослободите ујакове сумње.

Инспектор Жеди је пристао и још исте вечери кренуо је до „Саветникове“ виле да с њим поразговара.

Било је нешто пре једанаест часова увече кад се нашао испред дивне виле у париској четврти Неји, у којој је „Саветник“ сам живео. Била је то чврсто грађена зграда као тврђава, са вратима и прозорима кроз које је пролазила струја.

Инспектор Жеди притисну звонце на капљи и ускоро преко интерфона зачу мрзовољан глас који

га упита шта жели. Пошто се представио, глас рече:

— Ах! Да, ви сте инспектор о коме ми је говорио мој сестрић. Уђите!

Врата се отворише, Жеди уђе, и она се аутоматски одмах за њим затворише.

На крају дугог ходника оцртавала се огромна сенка. Вероватно „Саветникова“. А онда, светлост се изненада угаси, зачу се туп ударац, пригушен крик и мукли пад нечијег тела.

Жеди, иако је био мркли мрак, крену напред. Одједном, неко се створи поред њега и нечије руке шчепаше га за врат. Непознати је био у предности, јер изненађени инспектор, и поред све своје снаге, није био у стању да се отме.

Насумце ударајући ногом, Жеди погоди цеваницу непознатог. Стисак на његовом врату попусти и

он то искористи да руком зада ударац. Али био је то ударац у празно. Мрак је и даље био потпун и он никако није могао да одреди с које му стране прети опасност.

А онда једног тренутка осети да се неко налази иза његових леђа. Он се нагло окрете, али сувише касно. Од страшног ударца по глави учинило му се да се цела кућа руши на њега.

Полако је долазио свести. У глави је осећао ужасан бол. Морао је да присили себе да се дигне, а онда, посрћући, покуша рукама да напипа прекидач на зиду. Ускоро ходник обасја светлост и он у дну угледа „Саветника“ који је лежао на земљи.

Успео је да пронађе телефон и позове дежурну полицијску екипу.

Очекујући њен долазак нашао се пред другим про-

блемом. Није знао како да отвори улазна врата. Про- нашао је, додуше, електрични уређај помоћу којег се брава покретала, али, вероватно због кратког споја који је малочас настао, она није функционисала. Морао је поново да телефонира и да затражи да са екипом дођу и електричари.

Полицијски лекар установио је смрт насталу, вероватно, снажним ударцем по глави нанетим неким тупим предметом. Али, отисака није било.

Како „Саветнику“ више није било помоћи, Жеди и полицајци пођоше на спрат у „Саветникову“ радну собу где су нашли обијену и празну касу.

Пошто је у радној соби обавио све формалности око узимања отисака, Жеди нареди једном техничком службенику да сиђе у ход-

ник и кредом исцрта контуре „Савезниковог“ тела. Са осталим члановима екипе Жеди пође у обилазак осталих одаја на спрату.

Када су прегледали цео спрат, сишли су у ходник где је службеник требало да их чека. Али... какво изненађење. „Саветниковог“ тела више није било и само су се на плочицама виделе контуре нацртане кредом. Нешто даље лежао је на поду, без свести, службеник. На темену је имао велику чворугу.

— Колега! — обрати се Жеди шефу полицијске екипе. — Направили смо велики пропуст! Веровали смо да је кривац напустио зграду. Међутим, и њега су покварена врата спречила да побегне пре нашег доласка. Био је сакривен негде у близини и, претпостављам, управо се спремао да напусти кућу када је чуо кад сам рекао техничком службенику да сиђе у приземље и нацрта контуре тела убијеног. Нашавши се у шкрипцу, скло нио је негде „Саветника“, а он сам легао је на његово место. И кад је човек завршио посао и окренуо му леђа, он га је нечим ударио и онесвестио, а онда тек побегао.

И заиста, иза тешке завесе на крају ходника лежао је несрећни „Саветник“.

— Морамо наћи сестриће — рече инспектор Жеди. — Можда ћемо успети од њих нешто да сазнамо.

Ускоро су се сва три сестрића нашли у приземљу „Саветникове“ виле. Узалуд су покушавали да свом лицу дају тужан израз.

— Где сте били ноћас око 11 часова? — упита их Жеди.

— Гледао сам телевизију у свом хотелу — одговори Режијал.

Боб и Лика тврдили су, такође, да ниједног тренутка нису напустили своје хотелске собе. Укратко, нико од њих тројице није имао алиби.

Жеди је наглас почео да размишља:

— Кривац је, очигледно, чуо кад смо рекли службенику да сиђе у ходник и нацрта контуре тела. Брзо је одвукао „Саветника“ иза завесе и сам легао на земљу. И кад је човек завршио посао и окренуо му леђа, он га је напао и побегао. Мислио је да је лукав али... упao је у сопствену клопку. Видите и сами да су ово контуре тела неког човека који је много крупнији од „Саветника“. Судећи по њима, кривац је међу нама и то је...

Шта мислите, драги читаоци, ко је кривац? Уколико сте погодили, честитамо! А ако нисте расположени за решавање детективских загонетки погледајте на страни 35.

ВЕЛИКЕ
ВОЈСКОВОЂЕ

СНЕЖНИ КРАЉ

Две војске су се, у јесен 1632, суочиле близу немачког града Лицена. С једне стране је била шведска војска под личним вођством краља Густава II Адолфа, док су на другој стајале снаге католичке лиге које је водио гроф Валенштајн.

Густав Адолф је био један од највећих генерала у европској историји. Овај крупан, снажан човек викингске крви, са косом боје лана и плавих очију, кога су звали „северним лавом“, јахао је тако брзо да његови људи нису могли држати корак са њим. Сам је улетео у појас густе магле и изненада се нашао усред непријатељских редова...

Важна је милост

Рођен 1594, Густав је дошао на престо у седамнаестој години, наследио свог оца Карла IX који је

оставио Шведску у рату са Данском, Русијом и Пољском. Млади краљ је био рођени војник. Ускоро је показао таленат војсковође, победивши у рату против Данске, а до 1630. у освајачким походима против Русије и Пољске, проширио је власт целом источном обалом Балтика. Био је добар и праведан владар у својој земљи, а милостив освајач. У то време било је уобичајено да победничка војска пљачка земљу и утјетава народ. Дисциплиновани војници краља Густава то нису чинили.

„Милост је исто тако важна као и сила да би постао господарем неке земље“, говорио је мудри Густав.

У то време немачке државице су биле уплетене у тридесетогодишњи рат, у којем су учествовала два верска табора: протестанти и католици. Краљ Густав је ступио у борбу као вођа протестантске уније, да би спречио продор Хабзбурговаца према Балтичком мору, по-

беду католичке протуреформације и проширио шведску власт у Немачкој.

Двојица главних генерала католичке лиге били су гроф Тили и гроф Валенштајн. Када се Густав искрцао у северној Немачкој 1630. године са својом малом али добро обученом војском, његови непријатељи су презриво изјавили: „Снежни краљ ће се истопити док буде марширао према југу“.

Густаву се придружио представник Саксонаца с величанственом војском у новим униформама и оружјем. Уредни Саксонци су се смејали одрпаним Швеђанима, чије су униформе биле изношене и укаљане од дуге употребе. Кад су видели Швеђане на делу, променили су мишљење.

Тој за једној коња

Због новог начина на који је организовао своју војску и водио је у борбу, Густава су прозвали „оснивачем модерног рата“. Фелдмаршал

Монтгомери је рекао да развој модерних европских армија директно вуче корене од шведске војске Густава Адолфа.

У време кад је највећи део пешадије био наоружан копљима, пушка је била главно оружје у војсци краља Густава. Он је упола смањио тежину пушке, његови војници су били обучени да пуцају у три става: клечећи, пузећи и стојећи.

Реорганизовао је коњицу, користећи је као лако покретну снагу и увежбао је да ступа у дисциплинованим редовима, што је било супротно уобичајеним маневрима коњице у то време. Употребљавао је коњицу као саставни део свога ратног плана, као лако покретну

силу, а не на немаштовит начин уобичајен у то време.

Густав II је први војсковођа који је образовао националну војску репрутавањем младих људи; војни обвезници су били људи између 18 и 30 година. На челу са вештим владарем, добро обучене трупе

ГУСТАВ

ОВАЈ ШВЕДСКИ ВЛАДАР, ИСТАКНУТИ ГЕНЕРАЛ СВОГ ВРЕМЕНА, С ПРАВОМ ЈЕ НАЗВАН ОСНИВАЧЕМ МОДЕРНОГ РАТА.

имале су успеха у рату. Његова највећа победа је она у бици код Брајтенфелда, 17. септембра 1631. године.

Гроф је рањен

Густав је први схватио важност пољске артиљерије, комбинујући лаку артиљерију са пешадијским и коњичким јединицама. Увео је у борбу лаки топ који је могао да вуče један коњ или три човека. Стандардни топ тог времена је вукло 20 или више коња.

дију на центар борбене линије, коњицу на десну а Саксонце на леву страну. Док је развио своје редове у дубину а коњицу задржао у позадини као резерву, Тили је поставио своје људе у уском појасу са пешадијом у центру и коњицом на боковима.

Битка је отпочела двочасовном узајамном паљбом у којој су шведски топови противничкој страни нанели велике губитке. Ова жестока канонада је тако разјарила Тилијеву коњицу на левом крилу да није могла да се уздржи од преурањеног напада. Седам пута су осипали паљбу и сваки пут су отрпели ватру шведске артиљерије. Тада је

У међувремену, на другој страни, Тилијево десно коњичко крило је нападо и раштркало Саксонце, омогућивши његовим главним снагама да напредују према шведском истуреном левом крилу. Али, „снежни краљ“ се није истопио на повећаној температури! Искористио је покретљивост своје лаке артиљерије да попуни празнину и потерао своје мускетаре на нови фронт.

У овом критичном моменту битке Густав је одлучио да предузме одлучујући потез. Послао је десно

је усмерио на њих. Тилијеви војници су се уплашили и побегли са бојног поља. Сам Тили је био рањен, али се борио и следећег дана.

У пролеће 1632. године, двојица команданата су се срели у бици код Леха. Густав је још једанпут доказао своју супериорност а Тили је касније умро од задобијених рана. Шест месеци касније гроф Валенштајн је пошао на шведског краља. До сукоба је дошло код Лицена, а битка је била судбоносна за краља Густава. Смрт вољеног владара тако је разбеснела притиснуте Швеђане да су узвратили напад жестоко и одлучно и натерали непријатеља да се повуче.

У бици код Брајтенфелда, шведска војска имала је 26 000 војника, а придружило јој се још 16 000 Саксонаца, док је противничка војска грофа Тилија бројала 36 000 војника. Густав је поставио пеша-

Густав наредио контранапад коњице који је разбијену војску непријатеља одвео са тог дела поља.

крило коњице против Тилијевог левог ослабљеног крила. Швеђани су у галопу сатрли непријатељску пешадију и запленили топове, које

Да је живео, Густав би рат брзо привео крају; али се сукоб који је почео 1618. отегао до споразума у Вестфалији, 1648. године.

МЕТАК

ЗОРАН МАОДУШ

Стакло на прозору је пукло и на њему се појавила рупица. Истовремено је пас поскочио и зацвилео.

УК-3, јави се! УК-3, јави се! — дозивао је оператер безуспешно. Затим се окрете команданту базе.

— Не јављају се више — рече. — Не знам шта се дешава.

— Прочитајте ми последњи извештај — рече командант.

Оператер прочита:

„Брод нам је оштећен. Не можемо њиме управљати. Приморани смо да се спустимо на непознату планету. Ако будемо могли, јавићемо се опет.“ — Затим додаде: — То је било пре десет дана. Отада се више не јављају. Ми дежурамо даноноћно и...

— Наставите и даље тако. — прекиде га командант базе. — Удвостручите смене. А чим успоставите везу, позовите ме — без обзира на доба дана или ноћи, је ли јасно?

— Јасно — одговори оператер. Командант изиђе. Оператер се поново окрете табла са уређајима и поче да емитује позивни знак:

„УК-3, јави се! УК-3, јави се!“

Доказ

Џони и Марта нису имали деце. Живели су већ тридесет година у малој кући у предграђу Лондона. У читавом крају важили су за особењаци, који су сву пажњу и љубав посвећивали свом малом врту и великом шкотском овчару по имену Рекс.

Те вечери, као и обично, Џони је седео у својој фотељи и читао новине, Рекс је лежао испред његових ногу и спавао, а Марта је плела и, с времена на време, гледала квиз који се давао на телевизији. Напољу је почео да се спушта мрак.

Изненада, стакло на прозору је пукло и на њему се појавила мала рупица. Готово истовремено, Рекс је поскочио и зацвилео. Џони је бацио новине, чучнуо поред пса и помиловао га по глави.

— Шта ти је, мили, шта ти је? — упитао је.

Марта је оставила плетиво и пришла прозору. Опицала је прстом рупицу на стаклу.

— Џони, ово су могла да направе само она деца с ваздушном пушком — рекла је узбуђено. — Е, сад су стварно претерали...

— Шта? — узвикнуо је Џони. — Па онда су погодили Рекса! Зато он цвилео. Марта, дођи и чврсто га стегни за њушку. Ја ћу покушати да му извадим метак.

Марта је пришла и стегла ногама Рексову главу.

— Стрпи се мало, душо — рекла је милујући пса по врату. — Сад ће Џони да нађе метак тих бандита. Откуд је оружје за играње? Још мало, па ће и топове да им дају да се играју. Видиш...

— Нашао сам га! — узвикнуо је Џони победнички. — Извадићу га прстима... није се готово уопште зарио у кожу. Задржао се у крзну. Ево га. Пустите Рекса, Марта.

Он спусти на длан леве руке парче метала. Марта радозна погледа.

— Сачувај то! — рекла је оптужујућим гласом. — Ово је доказ. Знам ја ко је у комшилуку купио својој деци ваздушне пушке. Тужићемо их суду, па кад плате каз-

ну, више неће давати деци оружје да се играју. Зар су пушке за играње? Остави то у витрину. — Она поново седе и узме своје плетиво.

Ништа није случајно

Џони послушно остави комадић метала у витрину. Врати стаклена вратанца на своје место, па се окрете жени.

— Добро, де, Марта, нећемо се ваљда вући по суду због овога?

— рече помирљиво. — Ништа страшно се није догодило. Играла се деца па случајно...

— Случајно, је ли? — Марта спусти плетиво и подбочи се. — Случајно, кажеш? А шта би било да су Рексу избили око... случајно? После бисмо ми морали да платимо операцију, и то намерно! Или да су га убили, онако случајно? Тужићемо их суду и... — Она нагло ућута, јер се поново зачу прасак стакла, и то у два маха.

— Шш... ш-та је то... сад опет? — једва промуца уплашено.

Обоје почеше да се осврћу по соби. Изненада, Џони показа руком према витрини.

— Марта, погледај! — узвикну.

— Стакло на витрини је пробушено, а на прозору је још једна рупа, а оног... — он прискочи витрини и погледа унутра —... оног метка... нема нигде!

— Како нема метка?! — узвикну Марта запрепашћено. — Како може да га нема? Није имао крила па да одлети сам.

— Ипак јесте! — рече одлучно Џони. — Видиш да деца нису ништа крива. Можда је то био неки теледиригован метак из неког научно-истраживачког института па је случајно доспео овамо...

— Случајно! Код тебе је све случајно! — прекиде га Марта сва црвена од беса. — Тужићемо их суду и готово! Ко зна, можда је

ШРАФКО

тај метак био и отрован. Сутра да одведеш Рекса ветеринару на преглед. И, кад се будеш враћао, сврати код неког адвоката и поднеси тужбу, иначе...

— Де, де, Марта, — прекиде је Џони, осмехујући се помирљиво. — Кога да тужиш кад не знаш ни чији је метак? Осим тога, тај метак је био код нас свега десетак минута и нисмо добро ни видели како изгледа. — Он се опет осмехну. — Смири се, душо, све ће бити у реду.

Он поново седе у своју фотељу и узе новине док је Марта и даље неуморно објашњавала кога ће, као и када тужити.

Извештај

Први заменик команданта на васиономском броду „УК-3“ емитовао је у етар матичној бази:

„Поправили смо отпремник и, ево, опет се јављамо. После десет година боравка на овој крајње негостољубивој планети, враћамо се кући. Мало нас је који смо доживели ту срећу да можемо да се вратимо. Али, боље да почнем из почетка.

Седмог дана, четрнаестог месеца 312078. године, доживели смо хаварију. Изгубили смо контролу над бродом после судара са непознатом препреком. Брод се забио у меко тле на некој непознатој планети, у веома густој шуми. Све

крају на неки други, далеко равнији плато. Поново смо почели да поправљамо брод. Овог пута је ишло много теже, јер је готово читав омотач брода био здробљен, а ни резервних делова више нисмо имали. Ту смо остали преко три године, — све до једанаестог дана, петнаестог месеца, 312088. године. Тог дана, коначно смо оспособили брод и полетели. Чим смо узлетели, налетели смо на препреку. Пробили смо у њу срећно и без последица по брод. Међутим, приликом пробијања кроз препреку, командант брода је пао и повредио се тешко, тако да је наћас умро од повреда. Сахранили смо га у космичким просторствима, са свим почастима која припадају његовом рангу и положају. Узгред, од нас седам стотина, колико нас је пошло на ову експедицију, кући се враћа свега нас два десет осам. Враћамо се кући — уморни, гладни и исцрпљени. Тиме завршавам овај тужни извештај — седамнаестог дана, петнаестог месеца, 312088. године.“

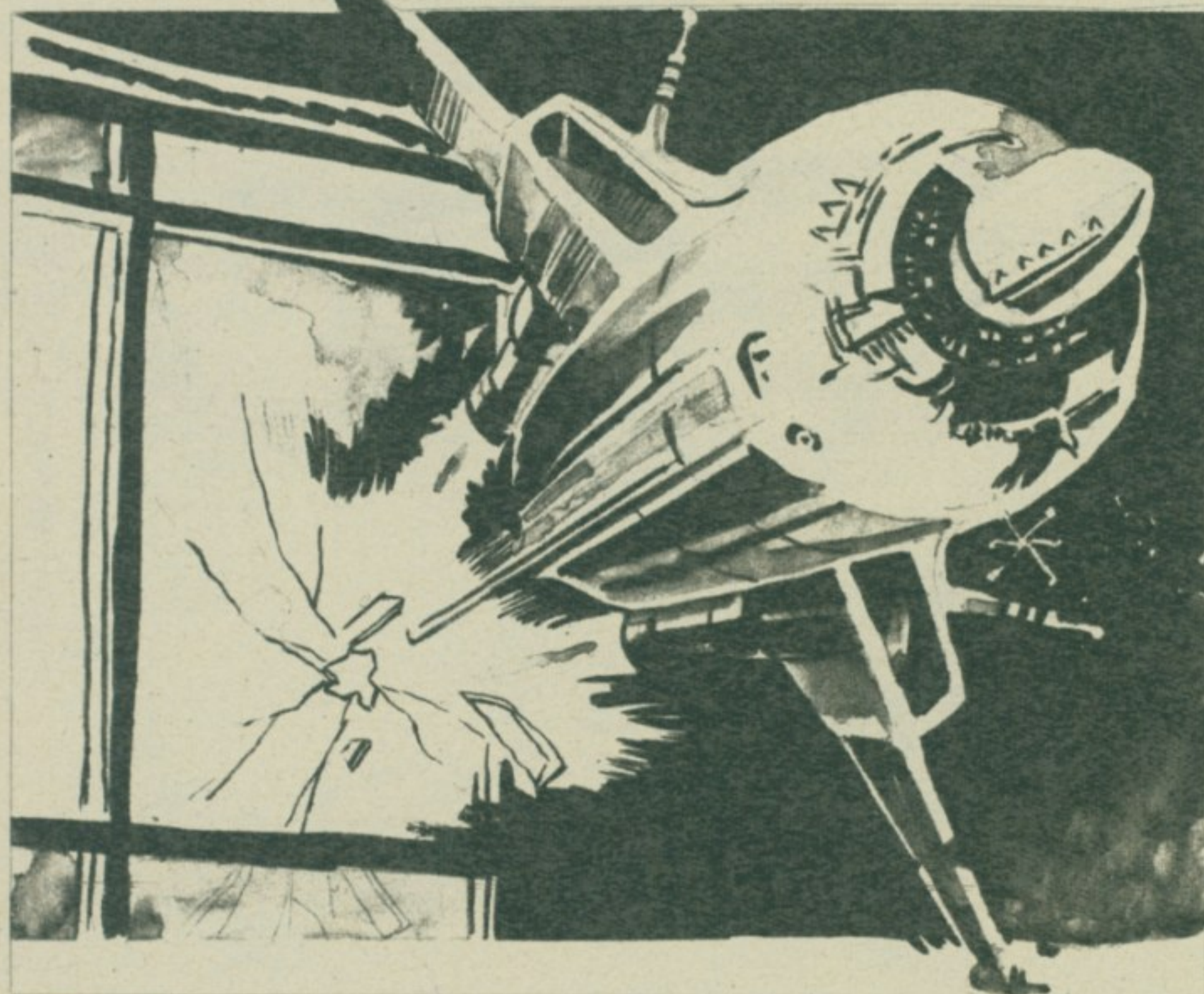
Први заменик команданта брода искључи отпремник и устаде. Окрену се програмеру пута и рече:

— А сад — узимај координате: исток 72, север 47, правац Сиријус, брзином светлости.

— Дакле, враћамо се кући? — радосно упита програмер.

Први заменик потврди.

— Доста је било лутања по овој негостољубивој планети. Нека ма-

растиње је ту изгледало исто. Биљке су биле веома оштрих ивица и неупотребљиве за јело. Брод нисмо могли да извадимо из тла нити да га оспособимо за лет. Хране је нестало. Многи су тада помрли од глади и болести. Ту смо остали све до четрдесет седмог дана, трећег месеца, 312083. године. Тада су се са неба спустили неки огромни пипци, обухватили брод са свих страна и ишчупали га из тла. Потом су спустили брод на неки плато. Ми смо одмах почели да радимо на поправци брода. Радили смо неуморно готово две године, а онда су поново дошли они пипци, подигли брод, готово га здробили и положили на

ло и други истражују по космосу. Ми се враћамо — коначно и неопозиво. Правац Сиријус — највећом могућом брзином!

ЈЕДНА АЛИ ВРЕДНА

Права филозофија јесте
видети ствари онакве
накве су.

(Џорџ Елиот)

укрштене речи

ПОЗНАТА КЊИЖЕВНА ДЕЛА:

1. Изгубљени рај, Самсон Агонистес (Борац); 2. Свадба, Лелејска гора; 3. Пуста земља, Убиство у катедрали; 4. Баво и добри бог, Заточеници из Алтоне, написали су:

1

2

3

4

АУТОР: ВЕ-МАК	ГЛАВНИ ГРАД ИНАДОНЕ- ЗИЈЕ	ГОВОР- НИК	ТЕСЛА	ТЕНОР БЕРГАМИНО	ГОДИШ- ЊЕ ДОБА	ВРПЦА	ЗАВИТИ У ЦРНО	ЗНАК НИКЛА
1				2				
ВОЛНИЦИ РОДА АРТИМЕ- РИЈЕ								
ЗНАК КАРЛОВ- ЦА			БРЗ					ЦУЛИ ДОЖИВ- ЉАЈ, ОСЕТ
ПЛОВКА			КАРЛО БУЛИК		ЈАМА У РУДНИКУ ПРВИ ПАДЕЖ			
ЕНГЛ. ЛЕГЕН- ДАРНИ ЗУНАК (ХУА)					ПОВИШЕ- НА НОТА А			
"ТРЕМО- ЛО"			КРШ ОМОТАЧ ДРВЕТА (МН.)		ПОДМАЗ	ЗНАК ТЕЛУРА ТУЦОВИК		
		МАЛИ КОМАД						
ЛИЧНА ЗАМЕ- НИЦА	САМ ИЗ- ВОБЛАЧ ЦРНИ ВРАН						3	
ЈАМАЦ ЖИВЛА ВИШЊЕ И ТРЕШЊЕ						УЗВИК РЕЧНИ РЕБАР		
					ГЛУМАЦ ПАКИНО			ПРЕМА- КА НА МАЛАКИ
ГРЕБЕН			КУРЗИВ МАЖУ- РАНИК					
					"ДОРИСТ" "РАДИЈУС"			
КОЗАЦИ "ВОЛТ"		ЗНАК ЗА МЕТАР		РАСА, СОЈ				

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

ВОДОРАВНО: П, с, ТРОМБОН, л, разровати, умишљеник, боракс, п, а, Иванчић, Исо, Ивко, врт, Соча, с, о, стварна, Гот, срце, Кети, Ист, прегршт, ту, аласт, соб, ми, Тамара

Издаје и штампа НИП „ПОЛИТИКА“, Македонска 29, 11000 Београд. Директор НИП „ПОЛИТИКА“ Вукоје Булатовић. Главни и одговорни уредник „ПОЛИТИКИНОГ ЗАБАВНИКА“ Живоград Стојановић. Уредници: Кринка Виторовић, телефон 324-191/525, Нурићана Ђокић, телефон 324-483. Технички уредник Владимир Горбунов, телефон 326-620. Секретаријат: телефон 324-191/523. Претплата за нашу земљу: тримесечна 66,00 дина, полугодишња 132,00 дина, годишња 264,00 дина. Претплата за иностранство: тримесечна 132,00 дина, полугодишња 264,00 дина, годишња 528,00 дина. Текући рачун за уплате из земље број 60801-601-822. Годишња претплата у иностранству: Долар 29.—, ДМ 68.—, Ффр. 143.—, СФрс. 73.—, Шкр. 125.—. Девизне уплате слати преко Београдске банке — Београд, на рачун број 60811-620-292-32000-000-00054, са обавезном назнаком за „ПОЛИТИКИНО ЗАБАВНИК“. Поштански фах 124. Телефони: 324-471, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/II, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије број 413-2973-02 од 22. I 1973. године на плаћа се порез.

ПРИПРАВНИК ПЕЦА

ПОШТНИК
ЗАБАВНИК

Мала пошта

11001 БЕОГРАД
МАКЕДОНСКА 29, П. ФАХ 124

Граин Забавниче,

СВЕТ У МАЛОМ

Желео бих да посетим Минимундус о коме сте недавно писали, али нигде на карти не могу да нађем тај градић! Ваш читатељ од малих ногу.

Милорад Марисављевић,
Иве Доле Рибара 2 П/17,
Скопље

Милораде, овога пута ниси био пажљив читалац — написали смо да се тај градић, заправо забавни парк у којем су представљене, у смањеним димензијама, многе познате и карактеристичне грађевине

из разних времена и градова, налази крај Клагенфурга, који ми називамо Целовец. Налази се северно од Крања, одмах иза Караванки, преко којих се протеже југословенско-аустријска граница.

Ученик IV разреда средње школе Зоран Јанковић, ул. Саве Милошевића бр. 347, 37000 Крушевац, за домаћи рад изабрао је тему из историје, па трага за књигама „Ослободилачка борба кинеског народа“ (издавач „Рад“, 1949), Петар Дамјановић: „Кинеска револуција и стварање нове Кине“ („Рад“, 1959.) и Дапчевић, Орешчанин, Павловић: „Кина“ („Култура“ 1959.).

ХОЋУ ПАПАГАЈА!

Мучи ме необичан, али тежак проблем. Наиме, никако не могу да се помириш с одлуком мојих родитеља да у стану не држимо неку животињу или птицу. Пре неколико недеља имали смо мачку, али ми је мама наредила да је избацим. Зато смо држали два папагаја, међутим, они нису дуго живели. После свега овог нисам могла да спавам

од туге и нервозе. Попустила сам у учењу и од одличног постала врло добар ђак, безуспешно покушавајући да наговорим родитеље да донесем другу мачку или папагаја. Напомињем да у питању није новац нити малих стан. Нас четворо

ро живимо у четворособном стану. Мама и тата раде, сестра иде у други, а ја у четврти разред.

Валентина, Скопље

Редак је човек, поготово данас кад је људски род све више одвојен од ливада и животиња, који заиста не воли птицу, мачку или пса. У целом свету све је више људи који у својим савременим становима без баште и кунице за пса, ипак држе неког љубимца. Наравно, у свему томе предњаче деца, и ту каткада долази до тешких неспоразума и стварних проблема: родитељи неће, а млади хоће да имају СВОЈУ куцу, СВОЈУ мачку или СВОГ папагаја.

Али, ипак је могућ споразум. Кад се увере да један папагај, који је ипак од свих животиња најпогоднији за држање у стану, више пружа радости ЦЕЛОЈ породици него што прља и ствара проблеме, родитељи би требало ипак да допусте својој деци да имају кавез с овом симпатичном птичицом. Јер, кад мама и тата увиде колико весела једна мала животиња чије је издржавање врло јефтино пружа њиховој деци, заволеће је и они сами.

ПРАВО ЈАЧЕГ

Шта је анексија и одакле потиче та ријеч?

Индир Биједић
Сарајево

То се најбоље може објаснити на примеру и то баш Босне и Херцеговине. Наиме, 7. октобра 1908. године прогласом цара Фране Јосифа извршена је анексија Босне и Херцеговине од стране Аустро-Угарске. Другим речима, она је једноставно припојена овој тада великој европској сили без њеног пристанка и питања. Јасно, по праву јачега. Босанско-херцеговачки

народ је овај поступак европског „моћника“ примио са огорчењем. А како су се Аустријанци касније односили према њему, можеш прочитати у сатиричној комедији Петра Кочића „Јазавац пред судом“. Иначе, реч анексија потиче од латинског израза annexio што значи присаједињење, припајање, придружење или државноправни акт којим се једној држави придружује дотле туђа територија.

У ВРЕМЕНСКОМ ШКРИПЦУ

Молим те да ми кажеш шта значи реч ЦАЈТНОТ коју сам непрестано слушао у коментарима шаховског меча Корчиној — Спаски.

Саша Вујчић,
Београд

Ово је реч страног порекла која се веома често чује, и то не само у спорској терминологији. То је сложеница од двеју немачких речи — именица die Zeit (време) и дие Нот (невоља, мука, нужда), дакле цајтнот је недостатак времена, временски шкрипац.

Марице Илијевска, 97500 Прилеп, Стеван Стевановски 15 — 14 година, скупља разгледнице и постере певача, навијач „Партизана“

СССР, 644018 Омск 18, Ул. За молодежнаја 56/18, Арина Лукинаја — 18 година, воли музику, поезију и сликарство, језик дописивања руски

Никола Радовановић, 11307 Болеч, 29. новембра 11 — скупља значке, воли шах, има 10 година

Гордана Хабјановић, 54552 Подравски Подгајци, Школска 26 — 12 година, скупља значке

Татјана Станковић, 18000 Нип, 12. фебруара 35 — 14 година, воли забавну и рок музику, скупља постере и маркице

Седми „Ф“ разред Основне школе „Петар Прерадовић“ из Задра жели да се дописује са другим седмим разредима из цијеле Југославије.

БУДИТЕ ДЕТЕКТИВ: решење загонетке

КРУПНА ГРЕШКА

Инспектор Жеди је рекао: „Кривац је међу нама!“ Подразумева се да то није ни он нити ико од полицијске екипе. Значи, убица је један од браће, и то најкрупнији међу њима. И Боб и Лика су мали растом. Значи, кривац је Режијал.

мини формуле макси успех!

Формат: мини
(5 x 6 см)
Страница: 225
Цртежа: 150
Изашло из штампе

НАРУЧУЈЕМ
_____ Ком

Формат: мини
(5 x 6 см)
Страница: 220
Цртежа: 140
Изашло ускоро

НАРУЧУЈЕМ
_____ Ком

СВЕ ФОРМУЛЕ

из математике физике и хемије за основце, средњошколце и студенте налазе се у ове 2 књиге мини формата.

Цена једне књиге 30 дин.
Обе књиге комплет 50 дин.
Два комплета само 80 дин.

МИНИ ФОРМУЛЕ
Поштански фах 64.
71000 САРАЈЕВО

